

OROL

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 30. júna 1879.

Číslo 6.

Na Jána.

Jána tu. — Či tamtoho až hen od Jordána,
Čo vyšiel sťa jutrenka za nového rána,
Rána žitia nového v obnovenom mrave
A novom srdci, sebe k šťastiu, Bohu k sláve.
Toho Jána, čo veľký v skutku, slove, žití,
Zahrmel na svet faľše v hnilobe zarytý,
Aby povstal a obmyl v prúde sa pokánia
A poznal, že sa blíži veľký čas povstania!
A čo s ním? Čo s tým Jánom? bol sťa rudá zora
Pred slnkom, zažiaril sťa svetlo meteora —
A zmiznul v tme žalára a pod rukou kata:
Veď to býva za zvesty nových dní odplata!
No slnko, čo zvestoval, vyšlo, prišlo, sviety,
A zahnao vífazne všetky vzdoru smeti.

Jána tu. — Vari toho, ty Dunaju zunný!
Čo pri tvojom šumení v nové siahol struny
I varyta i srdca, a zabudnúť tieseň
Pritomnosti zlej — novej slávy spieval pieseň.
A cez husté mrákavy zabudnutej slávy
Rozliat žitia nového plameň ligotavý.
Oj jutrenkou bol i on po zlej noci spania,
Čo zavola sámprvý, že prišiel deň vstania
A so slzou zaklínal rod svoj: Poznaj hriechy,
Čo ňa posiaľ zbavily slávy a útechy,
A vymaň sa z náručia faľše, čo ňa hnetie:
Dost si veľký a mocný žit' slavne na svete! —
Zmiznul Ján, zvestoň žitia v novej svojej sláve
A tmy — badať že miznú; slnko ligotavé

Kde si? Kedy sa zmyje rod ten pohanenia
Celý a začne život slávy, uvolnenia?!

Jána tu. Von sa mládež bujará do lesa!
Sem snopy, metly, smolu, ku počte Velesa
Sem rážda, nechže blčia jazyky plamenné
K oblakom, a volajú, že sa marne ženie
Zlosť sveta, bieda žitia k úmornému honu
Na Tatranu: on žije, strvá do pokonu! —
Bléte ohne Vajanu! a ty junač jará
Krepkým skokom do výše, kým blčí tá žiara;
Jedným švihom prehypni, stáby kuše strela
Vatru, by nezasiahla moc živlu ňa vrelá.
Veď i tak ohne zkúšky život ti podloží,
A v ohne ňa útrapov hodí — tu osoží
Krepkej sily obratnosť, šmilnosť zocelená;
Len zbabelcu podlomí hneď próba kolená.
Bléte ohne Vajana! veď noc je Tatranskom —
Posviette popelválu sveta raz do očí. —
Veď nemá už len handry odvrhlej otroci —
By prebral sa, ohliadol po svete slovanskom!
Svetlá zhasly osvety, Umky zutekaly,
Minul sa dieľ otcovský — a tu? holé skaľy! —
Bieda to! Bléte vatry, osviette tú biedu,
Snáď ešte jest k ľútosti srdce, nielen k jedu;
Snáď sa po toľkých ohňoch zkúšky i noc ztratí,
Rudá žiara nového dňa Tatra pozláti;
A bude rod vajanský veľkého Slovana
Svätiť v rade národov deň veľký Vajana! —

J. A.

Orol selejský.

Historická povest.

(Pokračovanie.)

VIII.

Na počiatku mesiaca julia 1822 roku
odišiel knieža Alexander Maurokordato s päť-

tisícami vojska do Epiru. Marko Bočár so
svojimi 350 Suliotmi tvoril predvoj tejto ju-
náckej čaty, a spoliehajúc na svoju odváž-

nost a zmužilosť, na chrabré ramená svojich priateľov umienil si, že prekliesni si cestu krížom cez turecké vojská k svojim obkolešeným súdruhom suliotským. Grécky vojvoda Maurokordato čakal ho i kryl pri dedine Langade.

Kto poznal Bočára, a čo len podla mena a chýru, nepochyboval ani najmenej, že sa mu jeho zámer šťastne vydará.

A hľa Marko Bočár, nepremožiteľný Orol Selejský musel po prvýraz v svojom živote pri Plake Turkom ustúpiť bojište.

To prvý zradný čin Gogosov. Tento podliak, ačpráve ešte vždy stál po boku Grékov i so svojimi privrzcami, nepremeškal oznamovať Kursid bašovi všetky plány Grékov, a menovite zábery a úmysly Bočárove. Znal Kursid vo pred, ktorým smerom umienil si Marko postupovať, a tak čakal na neho na príhodnom mieste s celou svojou silou, proti ktorej Marko odolať nemohol. Ale, trebars sieť ku jeho záube nastrojená bola, nezhyňul, lež s rozriadenou čatou svojou vrhnul sa do dediny Petu.

Maurokordato, ako počul o nehode potkavšej Bočára, s najlepšimi svojimi vojakmi ponáhlal sa za Markom, aby mu prispel ku pomoci, a tak išli sa v obci Petu.

Ale sotvy že ta prišli; už jim zvuk cimbál a krik „allah! il allah!“ zvestoval blíženie sa dušmanov. No i Gréci hneď pripravili sa ku zápasu, a rozostavili sa v bojovný šík. Čata „Filhelénov“ pozostávajúca zo samých cudzozemských dobrovoľníkov, zväčša študentov, menovite Poliakov, Švajciarov, Francúzov, Angličanov, Nemcov, ktorí všetci opustiac domáce krby prišli Grékom na pomoc; táto čata postavila sa do predného bojovného šíku. Jej pravé krídlo bránil Vlahopulos a Gogos, ľavé so svojimi Suliotmi Marko Bočár.

Proti nim stál Rešid baša s desattisícami mužov koniétva a pechoty. S touto troj, ba štvornásobnou silou urobil nápad na Grékov; ale Greci šťastne a víťazne odrazili jeho útok, a roztrepali šiky muzulmanských vojakov. Rešid baša na novo shromaždil čaty svoje, aby s nimi urobil nový nápad na filhelénov. Vrátil sa proti gréckemu šíku. A keď blížil sa ku nemu, keď na dosah zkrátená bola

dialka medzi nepriateľskými šíkami, zradný Gogos i so svojou čatou prešiel v tomto rozhodnom okamžení na tureckú stránku.

Prekvapený a nastrašený Vlahopulos neznal so svojou čatou nič múdrejšieho a zmužilejšieho urobiť, nežli vrhnúť sa nazad, zanechajúc Filhelénov a Suliotov samých v boji s toľkými nepriateľmi. Hnusná a podlá bola zrada Gogosova, ale osklivejšia zbabelosť Vlahopulosa, ktorý nectne ušiel so svojou čatou z bojišťa!

Turci okamžite obkolesili Filhelénov.

Zpozorujúc na ľavom krýdle zaneprázdnený Marko Bočár, čo deje sa na pravom krýdle; vidiac, že ho verolomný Gogos oklamal, že nehodnému, podlému človeku daroval svoje priateľstvo, nevy povedateľný bôl a žalosť zaujaly jeho junácke srdce. Zaškrypel zubami, a chcujúc aspoň čiastočne nahradiť, čo jeho dôverčivosť asnaď pokazila, vrhá sa do stredy Turkov, volajúc:

„Neopustite bratia našich priateľov, tu Turci, tu je Marko Bočár!“ kde bola najľutejšia bitka, sečba, tam pádil, želajúc aby všetky turecké údery a strely na neho a výlučne len na neho padaly.

Po boku jeho vždy a všade junácky Efrem!

„Hej, bratec Efrem!“ volá mu Marko, „dones od zradného Gogosa Vasilikin prsteň, a ona, ako Boha verím, bude tvojou mladuchou. A jestli zpozoruješ starého Gogosa, upozorni ma na neho, lebo s tým musím ja vyrovnáť staré účty!“

Div nad div, že Marko dosiaľ ranený nebol. Avšak jeho verní Sulioti, rozpálení a nadšení vodcovým príkladom, chránili ho svojimi telami. Marko bije i rúbe všetko, čo mu príde do cesty, lebo chce sa prebiť ku svojim priateľom Filhelénom.

„Hej, vojvodo!“ zvolá Efrem, „tam Gogos i so synom, hľa pripravujú sa k útoku!“

„Za mnou, bratia junáci!“ zvolá Marko, a kliesni si cestu cez rady Turkov, s nim Efrem, a ešte niekoľkí junáci.

Hoj padajú že tí Turci pod ranami junákov, ako makovice rúbané ostrou šablou; čo úder, to život turecký zakončený, a úder na úder nasledoval. Tak dostali sa tam, kam si žiadali.

„Hej! psí synu Gogosi, ty vrah otca môjho, a zradca jeho syna, čo si to urobil?“ Ale Gogos nemal času odpovedať, lebo jedným zafatím odfrkla hlava z trupa, a čierna podlá krev liala sa prúdom.

„Nazad, bratia! povinnosti zadost' urobenu, trest zastihnul zradca, teraz na pomoc priateľom! — A kde je Efrem? on vždy pri boku mejom, a teraz ho nepozorujem?“

A vskutku Efrem zmiznul.

No nezbyvalo času obzerat sa po jednotlivcovi, keď jednalo sa o celok. Hrstka junákov prebýjala sa opäť ta, kde ešte vždy nerovný boj viedli opustení Filhelény. Viac že polovica z nich podlahla už; a tí ostatní vzdorovali síce, ale každým okamžením klesala sila a vzdorovitosť, a predvídať sa dalo, že už na dlho nemôžu sa držať.

Videl to Marko Bočár, videli to junáci jeho, s dvojnásobnou silou a odhodlanosťou vrhali sa do radov tureckých, ale všetko na darmo, tolkej sile nemohly odolaf. Konečne Marko Bočár celý zranený a poliaty krvou padne, ale nie do rúk tureckých, lebo jeho verní druhovia neprestajne zápasiac s divokými dušmanmi odniesli ho na stranu z bojišta, kam neodvážili sa Turci.

Marko trebars polomrtvý, držal ešte predsa pevne v junáckej pravici rukovet svojej celkom zlámanej šably.

A čo sa stalo s Efremom? či neverne opustil svojich, a či padnúť v boji? —

Padnúť ho nikto nevidel, a žeby opustil svojich, to nikto neveril o ňom.

A predsa ho nebolo a nebolo.

Keď Marko Bočár upozornený na verolomca Gogosa, nemal oka pre nič inšie, aby ho z oka neztratil, hnal sa za týmto pôvodcom dnešného nešťastia, i Efrem zpozoroval pri boku starého Gogosa mladíka, proti ktorému zahorel neuhasiteľnou nenávisťou a túžbou po pomste. Tušil, že to syn Gogosov, ktorému z naloženia Marka Bočára a pre svoje vlastné šťastie a blaženstvo mal odobrať Vasilikin prsteň, bo len tak, keď ten donesie, môže mať nároky, že Vasilika, ku ktorej v srdci jeho plápolala úprimná láska, bude jeho.

Ale mladý Gogos vidiac približujúcich sa Suliotov s Markom Bočárom na čele, veľmi dobre cítil, že s čím sa tí srazia, to zlomeno bude, a čo sa tým v odpor postaví, to zmetú a zdrúzgajú, ako mohutný úsust láme a drúzga v ceste mu stojacie stáleté smreky, jedle a buky, tak že po nich ledva že stopa ostane.

Nerobil nároky byť hrdinom, preto útekom chcel zachrániť svoj biedny život. Hej ale videl ho Efrem, a keď mladý Gogos utekal nazad, Efrem za ním. No zápas to nebol rovný, to uznať musíme. Zoženštilý, v prepychu, nádhery a nečinnosti vyrastlý Gogos na jednej strane; na druhej zase v práci, zápasoch, skutkoch a činoch otužilý Efrem; to sa dalo predvídať, že tento bude víťazom.

„Postoj, zbabelý chlapče!“ volá naň Efrem, „mám s tebou vážne slovíčko!“

„Ja s tebou nie!“ vreští utekajúci Gogos, ani len neobozrúc sa.

„Neujdeš mi a čo by si mal krýdla orlove, dostihnúť ťa musím!“

A pozorovať bolo, že Gogos ustáva v rýchlosti, ktorou pustil sa do úteku, a čím dial, tým väčšmejšie umenšovala sa dialka medzi oboma, až konečne mužnou pástou chytil Efrem Gogosa za krk, zodvihol ho a potriasol ním, ako nejakou bábikou, že mu zuby a kosti shrkotaly, a potom mrštil ním o zem.

„A teraz hovor, kde máš prsteň, ktorý ti daroval Marko Bočár, aby si ho dal jeho dcére Vasilike?“

„To môj prsteň, a ona moja mladucha!“ odvetil Gogos trasúc sa ako osyka.

„Hahaha! a ty myslíš, že junák Orol Selejský takému zbabelcovi, ako si ty, dá svoju dcéru? — že svojim zaťom nazve syna tak podlého, oplanského človeka, akým je tvoj otec? — Sem ten prsteň, alebo rozsekám ťa na opekance!“

„Na! na! tu si ho máš!“ kvičí Gogos ztiahnuc z prsta prsteň a odajúc ho Efremovi. „Ale nič mi neurob; ja neviem, čo môj otec vykonal, lebo on mňa o tom nevedomil. Ja som nevinný!“

Efrem s opovržením zazrel na bázlivca, a reknúc:

„Ani si nie hoden, aby som poškrvnil svoj meč tvojou pekelnou krvou!“ odišiel, zanehajúc podliaka vlastnému osudu.

Efrem druhý deň bol už v Misolungi, aby Vasilike odovzdal Gogosovi odobratý prsteň.

„Tu si ho máš. Otec na bojišti naložil mi, aby som ho po dobrotky alebo po zlotky odobral tomu, ktorému nepatrí, a „jestli ho donesieš, ako Boba verím, Vasilika bude tvojou mladuchou.“ To byly slová otcove. Prsteň je tu, či fa môžem nazvať svojou mladuchou?“

„Keď otec tak rieknu, ja rada súhlasím, lebo s tým súhlasí i srdce moje. A kde ostal otec? o ňom nemáme žiadnych zpráv!“

„Nie? — No a veru ani ja neznám. Tak ponáhlal som sa s prstekom k tebe, že som si ani nevzal prácu obozreť náš tábor. Neznáte, kde táboria naši?“

„Neznáme!“ hovorí matka.

„Eh! veď jich ja pohľadám. S Bohom matko; s Bohom mladucha moja Vasilika!“

„Ako Boh dá, a otec naloží, tak sa stane!“ riekla pokorne matka.

Ale teraz odchodiaceho Efrema nesprevádzaly už slzavé oči matky a dcéry, ako vonáhdy, keď Jozip Stojan doniesol bol ten chýr, že Gogos bude zaťom Bočárovým! —

Zrada podlého Gogosa šťastnými urobila dve ťažko ranené, bo jedno od druhého násilne odlúčené srdcia. A my prajeme jim toho šťastia, ačpráve z druhej strany hlboko želieme a lutujeme tie mnohé obete, ktoré podlosť Gogosova zapríčinila.

Rady junáckych Filhelénov značne zredly, nejedon mladý, v junáckom zápale mladistvej nadšenosti na pomoc Grékom prišlý syn západu, tu našiel svoj predčasný hrob. Ale i jinače ťažké byly následky tej hnusnej zrady.

Keď Kursidovým vojskom obkolesení obyvatelia mesta Suli videli, že jim Orol Selejský nemôže na pomoc priskočiť; keď videli, že i oni sami nemôžu sa prebiť cez tuhé a silné rady tureckého vojska, aby sa spojili s Markom Bočárom, podali sa Rešid bašovi pod výminkou, že jim dovolené bude svobodné presídlenie.

Týmto spôsobom stal sa Rešid baša pánom celého Epiru, a hneď stúpil s Omer Vrionem a so všetkým vojskom svojim, vystupujúcim

vyššie 12.000 mužov cestou ku Misolungi: lebo do tohto mesta vnišiel po nehode pri Plake Maurokordato s tisíc mužmi, poveriac Bočára, aby dotedy zabával a zaneprázdňoval Turkov, kým on mesto Misolungi koľko tolko upevní, k odporu aspôsobní, a na boj pripraví.

Misolungi v tie časy, bolo veľmi zle upevnené proti nepriateľským nápadom. Mesto leží pri mori, a obyvatelia zo strachu pred možným prepadnutím tureckým väčšinou ho opustili a ušli do Morey. V celom meste bolo len tisíc do zbroja súcích mužov, mali niekoľko diel, a živnosti na jeden mesiac.

Ako každý vidí, v žiadnom ohlade nebolo výhľadu na zdarný odpor, alebo na vydržanie možného obliehania.

Na šťastie našiel Maurokordato v tamojšej zbrojnici mnoho pík a kopíí, ktoré dal na kolíky popriväzovať, aby sa zdalo, že jich vojaci držia.

Medzitým Marko Bočár nedbajúc ani najmenej na rany, ktoré pri Plake obdržal, verne konal sverenú si úlohu a s hrstkou svojich Suliotov, a medzi nimi Efrem zvláštne vynikal, nepokojil a neprestajne napádal celé turecké vojsko až do mesiaca nevembra; a menovite pri Krioneri dokázal z novu junáctvo svoje, a Turkov presvedčil, že je on ešte vždy starý Marko Bočár, ten jistý, čo ho hrdinskí Sulioti nazvali „Orlom Selejským!“

Dňa 5. novembra konečne so svojou junáckou čatou prišiel do Misolungi.

V zápätí za ním stúpaly i turecké vojská, a už dňa 7. nov. v dialke jedného výstrelu z pušky zastaly pred bránami mesta, aby ho obkolesily a pravidelne obliehaly. Pravda, nebolo by mnoho osožilo Turkom obliehanie len na pevnine, lebo by Gréci boli mali otvorenú cestu po mori. Ale že Turkom vážne jednalo sa o dobytie tohto mesta, to najlepšie dokázali tým, že Jusuf baša so značným loďstvom obtočil ho i z námornej strany.

Marko Bočár i s ostatnými, do Misolungi utiahnuvšími sa bojovníkmi gréckej svobody bol tak dobre ako v pasci zavretý. A keby Turci, ako k tomu mali dosť sily, razom boli uderili zo všetkých strán na mesto, nebolo

by sa mohlo držať ani za 24 hodín, ale by bolo padlo do rúk tureckých, lebo nebolo ani celkom a riadne upevnené, aby vzdorovať mohlo útoku, i celá posádka jeho bola nepatrná, a nedostatočná ku obrane mesta proti tej sile, s ktorou ho tureckí vojvodcovia obtočili.

Že Turci nepodujali tento útok, mali k tomu dostatočné príčiny. „Strach je planý radca,“ — a Turci znejúc, že je Marko Bočár v Misolungi, preplnení boli bázňou, veď nejdono raz bolastne skúsili, že s týmto nie je radno púšťať sa do zápasu, a že početná prevaha proti Orlovi Selejskému obyčajne mŕňa sa účinku.

A potom Marko Bočár staral sa o to, aby Turci nedozvedeli sa, koľký má počet vojska. Zradný Gogos zahynul, teraz Turci nemali spoľahlivých zpravodajcov v gréckom tábore. Marko dal neprestajne strieľať, pri tom tie z poza zdí vo veľkom počte blištie sa kopije, a časté bubnovanie na rozličných miestach, všetko toto naplašilo Turkov, lebo mysleli, že Boh zná koľko je vojska gréckeho v meste.

Omer Vrione, veliteľ tureckého vojska pred Misolungi, uzavrel pustiť sa do vyjednávania s obležanými v meste, pevne súc presvedčený, že takto skôr nežli so zbrojou v ruke dojde cieľa. Veď tak to bolo i pri Suli. Proti násiliu junáci Sulioti postavili násilie; dostupnejší boli vyjednávaniu, ktoré konečne i viedli k poddaniu nedobytného mesta týchto hrdinov.

„Tak to bude i s Misolungi,“ myslel si Omer Vrione, a vyslal svojho dôvernika Visiar agu k Markovi Bočárovi, aby tohto presvedčil o márnosti ďalšieho odporu, a naklonil ho k poddaniu sa.

Orol Selejský súc práve tak obozretným a múdrom, ako bol chrabрым, nahliadol, že v tomto okamžení najprospernejšie bude pustiť sa do vyjednávania a to síce tým cieľom, aby odročil podľa možnosti turecký útok na mesto, kým nebude dostatočne opevnené, a tak schopné vydržať nápad Turkov.

Sídúc sa pred bránami mesta s Visiar agom, zasadli v blízkom lesíku, a tam rokovali medzi sebou.

„Ja som hotový,“ hovoril Marko, „poddaj sa, ale čo ti to osoží, keď ostatní a menovite Maurokordate nechce o tom počuť ani slova. Pravda je, že my v stave sme a to s dobrým prospechom brániť hradby mesta proti každému útoku. Máme dostatočný počet vojska, a máme i pevné a ťažko premožiteľné hradby. Preto, zle by ste sa poradili, keby ste asnaď útokom chceli dobyť mesto. Skôr sa to dosiahne vyjednávaním. Ale k tomu treba času. Pozorujem, že sami grécki vodcovia tratia nádej, žeby mohli zvíťaziť, a preto znechutení túžobne čakajú na zakončenie boja. No stať sa to môže len pri čestných podmienkach. Dajte mi na šesť dní prímerie, a ja tento čas použijem, aby som svojim spôsobom podejstvoval na ľudí, ktorí rozhodujú!“

A to žiadané prímerie Omer Vrione vďačne povolil. A Marko Bočár za ten čas dal všetky malé i veľké zdi a násypy pooprávať, a rozmnožiť podarilo sa mu počet bojovníkov o päťsto mužov, ktorých z mesta Anatoliky, vzdor tureckému oblienaniam znal do Misolungi dopraviť.

Na konci šesťdňového prímeria došiel opäť Visiar aga k Markovi.

„Ako že stoja naše veci?“ oslovil Marka, „Omer Vrione, môj veliteľ počína byť netreplivým, on len na moje veľké naliehanie privolil na tebou žiadané prímerie. To sa zkončilo. Kedy že sa poddáš?“

„Poshovej priateľu,“ odvetil Marko, „treba nám byť na pozore. Vidíš, ten Maurokordato má ti 700 Frankov, a znáš i sám akí sú to nadutí ľudia. Okrem tých našich vojakov je vyššie poltresta tisíc, počkaj ešte niekoľko dní, kým všetkých prehovorím a zakúpim. Ja konám čo môžem, to môžeš veriť, ale naraz nemožno všetko. A obozretným musím byť, lebo ak ma vezmú do podozrenia, že s Vami vyjednávam, nuž i pre mňa i pre vás bude zle. Len to ti radiť môžem: majte poshovenie, a všetko bude dobre!“

„Nech bude, Marko nikdy ešte nesluhal; no zaviaz sa mi prísahou, ktorú ešte nikdy poctivý Turek neporušil. Bessa-ia-bessa (viera za vieru) Marko!“ rečie Visiar aga.

„Bessa-ia-bessa slavný ago!“ odhovorí Bočár, a hneď v rozpakoch odišiel od Turčina, zakryl si rumenú tvár rukou od studu, a vzdychnúť žalostno.

Upokojený Visiar aga vrátil sa späť do tureckého tábora, a Omer Vrione schválil všetky kroky svojho dôverníka.

Medzitým i ostatní dvaja tureckí vojvodcovia poslali svojich vyzvedačov k Maurokordatovi, a to s tým naložením, aby ho vyzvali k poddaniu sa. Každému z tureckých vodcov na tom záležalo, aby jemu poddali sa junáci, lebo každý z nich túžil po tej cti a vyznačení, že on a len on primäl Grékov k poddaniu sa. A táto cti a slávobažnosť tureckých vodcov bola zárodkom vypuknutejšej rozopri medzi nimi, a spor tento predlžoval sa až do 24. novembra, v ktorý deň nepozorovane Turkami prišlo do Misolungi 1200 Grékov, všetko junácke srdcia, silné pravice. Grékom darilo sa dobre, a to menovite preto, že poctivý hlavný veliteľ Maurokordato vo všetkom nasledoval rady umného, skúseného a obozretného Orla Selejského.

Takto stály veci pred Misolungi, keď Omer Vrione dostal vešť, že znovu zbúrilo sa celé západné Grécko, a Thir-Abas oznámil mu, že Albánci obliehajúci Misolungi osvedčujú sa, radšej hladom pomreť nežli bojovať proti Bočárovi. Natolko ho i sami nepriatelia ctili a báli sa ho.

Misolungi obtáčajúci Omer zrazu naplašil sa, že ho Gréci veľmi snadno obkolesiť, a i s celou armádou zajať môžu. Jeho vojaci daždivým počasím, zimnicami a mrazmi boli veľmi oslabnutí, všetci tratili ducha, a predsa bez výsledku od Misolungi odtiahnúť nemohol a nesmel. Uzavrel všeobecný útok, aby vojsku dal prácu, a dobytím mesta poskytnul mu prístrešie, a potom i zlomil ďalší odpor toho mesta, ktoré mu prekážalo stúpať do západného, opäť zástavu povstania rozvinuvšieho Grécka. — A ku tomuto útoku určil deň gréckeho „Božica“ (vianoce, deň narodenia Krista Pána), pevne presvedčený súc, že na útok zo strany Turkov ani nepomýšľajúcich Grékov pri slavnostných službách Božích v kostoloch prekvapí, a tak nenajde veľiký odpor.

No grécky vyzvedač oznámil zámer tento Omerov Bočárovi, a Marko následkom toho v usrozmnení s Maurokordatom rozkázal svojim pozatvárať kostoly, stáť všetkým pripraveným v zbroji a hotovým do boja. Ale zvony zvonily na všetky strany na znamenie, že sa blíži nepriateľ. Rozkaz Markov bol na vlas vyplnený.

V určitú dobu napadli Turci mesto. Jedna osmanská čata vyšvihla sa až na hradby a tam postavila polmesiac; no Marko Bočár krepko uderí na nich a pomocou svojich junákov zmetal všetkých Turkov ako konopné snopky do priekop, a potom skočil za nimi. Tu ste mali videť, čo je vstave junácke rameno; za dosť krátku dobu Turkov akoby ani nebolo bývalo. Ale na Marka a jeho priateľov valia sa nové čaty turecké, aby pomstili smrť svojich súdruhov. Lež zpozorujúc Marka ochabuje jich päsť, a Gréci i tých zrúbali a porazili. Ustupujú tureckí vojaci, až sa pustili v divoký útek. Gréci ako vífazi vrátili sa do mesta. Nastúpivšia temná noc prekazila ďalšie prenasledovanie Turkov, ktorí nezastavili sa len v svojom opevnenom tábore.

Svitnul nový deň, a aké divadlo zjavilo sa ľudskému oku? Celé okolie mesta Misolungi pokryté bolo mrtvolami, ktorých počet vystupoval na tisíce. Človek by to ani neuveril, keby to neboli potvrdili mnohí očití, jinostranní svedkovia, že Gréci v tomto, dňa 6. januára 1823. roku bitom víťaznom boji, utratili len 6 mužov.

I posledná nádeja na možnosť dobytia Misolungi opustila vodcov tureckých, vojsko už dávno ztratilo bolo tú nádej, a 13. jan., zanechajúc v tábore mnoho diel, mažiarov, prachu i olova, nočnou hodinou ušli. Gréci dozvediac sa o tom bez odkladne pustili sa za nimi honiac a prenasledujúc jich. Turci tak na zlomkrky bežali, že na hanebnom úteku len v rieke Ahelon utonulo vyššie tisíc sedemsto mužov. Opevujúc svoje víťazstvá vrátili sa Gréci nazpäť do Misolungi soberúc v tureckom tábore najdetú bohatú korisť.

Že toto skvelé víťazstvo dobrý účinok malo na povstalcov gréckych, to každý uverí, ako i to, že celé Grécko s nadšením zvele-

bovalo a oslavovalo hrdinov Maurakordata a Bočára.

Na národnom gréckom tábore, odbyvanom v mesiaci apríli u Astrosu, kam i Maurokordato a Marko Bočár boli odišli, na uznanie

zásluh o svobodu Grécku bol Orol Selejský na najvyšší stupeň hodnosti povýšený a vyvolený za hlavného vojvodu Etolie a Akarnanie.

(Dokončenie nasleduje.)

Pribislav.

Poviestka o páde zadunajských Slovákov.

(Dokončenie.)

III.

Kráľovské voje, shromaždené k potlačeniu Kúpom strojeného odboja, od Hrona preplavily sa cez Dunaj.

Kráľovské voje, mužstvo temer samých horných žúp!... Junáci, junáci!!

Vozduchom sa lesklá zbroj mihala, krik, spev válečníkov rozliehal sa od kraja do kraja.

Ale vodca, tak sa zdá, nenie v istote strany nepriateľových zámyslov; neodváži sa napred-postúpiť, váha, len kde tu pemkne jeden sbor alebo práve niekoľkých mužov vopred. Čelo veľikého Venceslava sa chmári, ani tá noc, čo mu nad táborem zalahla.

A mužstvo sa rozlieza, zaihráva. Keď miestami zablúdenú starú ženičku splaší. myslí si, že už „pohana“ nabilo.

Nad ránom jednej, od tábora za koristou ďaleko odtrhnuvšej sa flupe trochu ťažšia zábava nastala. V ceste, ktorá sa úpäťm hory vinula, prepadli z nej dvaja jedného jazdca. Keď ale ním po ľahku boli k poriadku upravení a na jich krik dobehli ostatní, odvažný junák zarazeno videl svoj omyl. Keď tých dvoch bez výplaty nechá, použitím nejakej lsti snadno by sa jich bol sprostil; taktó ale prezradil sa, že je nepriateľom, taktó musel sa už biť ďalej, biť s mnohými.

A nešťastné podtknutie sa mu koňa rozhodlo ostrú srážku. Zbroj vypadla mu z hrdinskej ruky. Vransy odniesly krýdel zbaveného orla do tábora, pred veliteľa.

„To sa veru skvele začína!“ zvolal Venceslav, keď v predvedenom väzni zpoznal Pribislava. „No, chlapče, čo odkážeš otcovi a Kupovi?“

Mládencovi krev striekla do tvári, zahryznuť si do perny, prepálil pohľadom nadutého vodcu a hrdó mu vetil:

„Rob so mnou, čo ti ľúbo; lež posmech strojť nesvedčné je mužovi, posmech strojť z nevládneho, to nenie slovenský mrav!“

„Tak, tak, smele, pyšne; veď sa my poznáme,“ Venceslav na to, a ztratil sa v svojom sprievode.

Pribislav o chvíľku z tábora ďalej bol vedený. Nevidel, nepočul nič, neznal, kam ho vedú; ale sa o to ani nestaral, vediac, že v zápase svojích už nemožno mu účasť brať. Nevidel, nepočul vonkajšie zjavy, zaujatý bel cele svojím vlastným, vnútorným svetom. Potupný pohľad otcov, hrúzy boja, v ňomž podliehajú Kupovci: to videl, to netratilo sa mu v tých najstrašnejších obrazoch z pred duše ani na okamženie.

Od tábora kráľovských vojsk Ostrihom nebol ďaleko. Tam zavrely sa dvere za chrbotom Pribislavovým, tam sa našiel medzi tmavými štyrmi stenami. Tam, v takej blízkosti nenávideného nepriateľa, tam, blízko snád k miestu, na ňomž povedie sa krvavý zápas, hrozný boj na život a na smrť. On počúvať musí zúfale hlasy podliehajúcej svojej brati. Nie, to nedopustí na neho Hospodin! Sloven, Kupovská junač, môže podľahnúť, môže zahynúť; lež padať, hynúť bude v zmužilom boji, bez zúfalých výkrikov, mlčky, bez slova. Pribislav najviac keď môže počuť shon nepriateľovej víťazoslávy. Čo?! Ah, peklo! Ah, hrozné štyri steny!

Ani z klietky svobodit sa chcjúci rozlútený lev hodil sa na železnú dvere temnice, odtiaľ na úzky protipostavený otvor, nímž slabá lúč svetla vnikala do vnútra — triasol, trepal, až tak dunelo v tých podzemných múroch; ale nikde ničoho k zachyteniu, žeby sa budto prelomil, bud vysilený posledný dych vydať mohol. Zatmilo sa mu v očiach

krvou zavlhlých, hlavu mu závrat popadnul a nohy spustily tú krásnu, mohutnú postavu junácku na špinavú zem.

Tmavým priestorom žalára preletel jemný, no v prenikavosti svojej srdcelomný hlas. Zaplakať musela nejaká mocnosť — to jej hlas. Zaplakala, že vôľa, sila takto hynú v zápase s nemožnosťou.

Mládenec precítnul a povzniesol hlavu.

Veď to snáď všetko len mátohy ducha. Kto by smel povedať, že tak čisté srdcia, tak pevné presvedčenie, tolko junáckej sily padnúť mohlo by v akomkoľvek boji? Kráľu, nemáš tých pästí, žeby Kupovcom odolaly! Zavedená, na brata vražobnú ruku zodvihnuvšia Slovač bude sa kajať. Mládenče, dvere tvojho väzenia sa otvoria, ty pôjdeš k Zadunajcom triumfujúcim, keď nemohol byť s nimi v boji.

Pribislav zhrozil sa týchto svodných obrazov, zamračené čelo a oči zakryl si rukou, aby sa nemohol dívať do tmy, z nejj sa mu obrazy tie pred oči stavaly.

Vlastnoručne vycedenou krvou srdca, mukami pekla i večným zatratením svojej duše vďačne bol by platil za víťazstvo zadunajských Slovenov; ale pred tými, čo Kupovym práporom k sláve depomohli, on, ktorý sa pod tým časom po zemi váľal, on by sa pred tými iba stydel, večne stydel. A otec? „Ah, ztracená mne zem, krásna otčina moja! Či vykúpiť tí zmužili synovia životy svojími svobodu alebo padne ona spolu s nimi, mne si jednak ztratená. Hanbiš, hneváš sa, otče, starče poctivý! Ale to bola poslednia hanba, čo vykonal ti syn. On neukáže sa ti viac na oko, ty nemusíš väčšiu hanbu cítiť.“

Myšlienky, jedny od druhých ťažšie, preháňaly sa hlavou mládenca ako mračná na oblohe, keď víchor láme, rúca a hromy rachotia, ani čoby sa zem bola v kolotaní vyklzla zo svojej cesty a letela by do strašnej prepasti.

Takto prešiel prvý deň a prvá noc, takto nastal mu deň druhý a po ňom zase noc. Pravda, on o tom najviac len tušenie mal, keď mu duch ozaj v stave bol takúto pokojnú činnosť konať.

Mohlo byť pozde v noci. Akýsi hlas dotknul sa mu sluchu, zdalo, len zdalo sa mu, že zašramotilo niečo na dverach; ale nič jeho myšlienok to nepretrhlo — svobodný netopier mohol sa udreť o dvere, alebo hrudka, ktorej sa tam znechcelo, padla dolu zponad nich. Zavanulo už i čistejšie, jemu ostré povetrie: nehnul okom, stiahol si lepšie šaty, prítúľil sa ku stene, akoby mu zima bolo.

Jeden hlas zašumel temnicou, teraz už hlas opravdový, organický.

Ale väzeň sa nepohnul, jemu zvonila v ušiach surma pred dušou jeho odohrávajúceho sa boja, tresk kopí, hvizďanie šípy a chrapot umierajúcich.

„Pod, ratuj sa,“ opakoval ten hlas s väčším dôrazom.

„Kto je? Čo chce?“ skrútnul hlavu bez pohnutia údov a ztupelo vynútil zo seba tie slová. Keď však rozoznal, že dvere odchýlené sú a z vnútra niečo vierneho opiera sa o stenu, jedným hnutím sa tam postavil. Nemohla mu iná, ako tá myšlienka blysnúť v hlave, že priatelia alebo snáď otcoví ľudia prišli ho vysvobodit'; vidiac avšak, že oná postava nenie priateľ, známy ani muž, vidiac, že to s akýmsi chvením ku stene túliaca sa postava ženy, jak rýchle bol v ňom vzplanul ten radostný pocit, tak sa rozplynul a prepustil svoje miesto predošlej otupelosti. Od neznámeho, ba tajomného zjavu neprijala by jeho junácka duša navrátenie svobody, i keď by snáď presvedčeným bol, že uprimne je s ním mieneno.

„Ratuj sa, junáku... nikde žiadnej stráže.“

Údami vážna jedna iskra prebehla. On ten šeptavý, prošebný hlas už počul niekde, alebo v skutočnosti alebo vo sne. Zhrozil sa myšlienky, ktorá mu tu vznikla v pamäti.

„Škoda sa ti bolo ustávať, dobrá duša,“ prehovoril dotklivým hlasom.

Neznáma postava, s hrúzou vidiac jeho spieranie sa, vystretím ľavej ruky lepšie priťahla dvere, aby do tichej noci predsa neprenikly slová, strany ktorých obávala sa, že nasledovať budú.

„S tým ťa ani uraziť nechcem,“ pokračoval on, „žebych ťa nejakými listivými zámermi potváral; ale čo jak horím za osvobo-

dením, uznáš sama, že z neznámej ruky nemožno mi ho prijať; lebo osud náš, zvláštnosť nášho národného postavenia požadujú od nás svobodné, ničím neviazané ruky. Vďaka ti teda; no vzdial sa, ponechaj ma mojej sudbe.“

„Hrozný človek!“ s rozochvením šeptala svoboditeľka. „Ty teda, keďby si sa topil, miesto toho, žebys' sa chytil za tebou vystretej ruky, čo jak zalievala by ťa voda, opýtať by si sa vedel: či to ruka, kto ti ju podáva? Ja nič nežiadam, ničím nepoviazem ti ruky, len — svobod' sa! I neznámou ti preto chcem ostať, aby ťa meno moje nikdy neupomenulo, že si dakomu aspoň vďaka podlžen. O mne nikdy nepočuješ: mňa viac neuvidíš. Svobod', svobod' sa!“

Dotklivá táto ozvena pohnutej duše do zmätku priviedla Pribislava. Myšlienka, aké asi pohnútky mohly túto stvoru k takémuto kroku donútiť, zbavila ho všetkej energie, a on, keď sú tie dvere otvorené, už nie z väzenia, lež od nej chcel sa osvobodíť.

„Dobre, pôjdem,“ ozval sa, bez toho, žeby rozvážil bol svoje slová; ale rozlútiš mi hádanku, ty vyjaviš mi svoje meno.“

Náhly obrat už beznádejnou sa vidiacej veci a výhľad na dobytie pyšných hradieb, zatriasol bytnosťou ženy, trepot srdca pomylil jej rozum v chladnom jeho jednaní.

„Boly časy,“ s pozabudnutím a sebe vlastným hlasom riekla ona, že bol by si ma mohol poznať, keď nebol bys' sa odvracal odo mňa. Ale, ale... čo hovorím... my nikdy nevideli sme sa. — Len chytró! Čo tam po mene, čo ti z mojej osoby... Tam von je čistejšie povetrie — chytró — vystúp! tam netratí sa mi tak dych, tam ľahšie mi rozprávať, jestli predsa žiadal by si niečo. Len z tamtej strany dverí, len tam žiadaj!“

Väzeň cúvnuť o krok nazpät. Tento hlas a fahy tváre, ktoré dostatočne odokryly sa jeho ku tme navyknutým očiam, keď čierny, na obličej stiahnutý šat pri onom pozabudnutí roztvoril sa na okamženie.

„Slabé, slabé ženy! Mileva, dcéra Vence-slavova, rozvážila si svoj krok?! Vypustiš ma, ja poletím do boja. Pováž, že stretnem sa tam s tvojim otcem, a ponevác bude to boj hrozný, mňa zabíť môže tvoj otec alebo

zabijem ja jeho — a ty si dvojnásobne nešťastlivou. Alebo mám asnaď ušetriť Vence-slava, mám odrážať na jeho hlavu namerené údery svojich bratov, ako by to vynucoval odo mňa tvoj vo výjavoch divokého boja pred dušu moju stavajúci sa anjelský obraz. Dievčina, ja nebol tak vychovávaný; ja nebol k nežnosti, láske, lež k prácam a povinnostam tvrdých mužov priučaný. Družkou, spoločnicou mojou šabla — domom, v nomž s ňou žiť mi, je válečné pole.“

„Ukrutník, veď sa ti ja nevtieram do srdca. Ty sa mi na svedomie odvolávaš, lebo nevieš, že srdcu nemožno rozvažovať: šťastným či dvojnásobne nešťastlivým urobí ho jeho vnuknutie?“

Ako zachveje sa stín podrazeného predmetu a začne sa schylovať, až dopadne k zemi: tak zachvela sa na nohách udržať sa už nemohúca deva, klesala, až rozprestrela sa na zem, ako z neba vytvorený zničený anjel.

Tu došlo Pribislavovo rozčulenie najvyššieho stupňa. Tie podzemné múry zatočily sa s nim a akoby byly letely — letely závratným behom do čiernych, nedohľadných prepadlísk, kým z hora klenba nebies zdala sa na neho rúcať.

Vzal bezpovedomú devu na ramená a vyniesol ju z temnice. Ona, čerstvým vzduchom ovanutá, precítila a zodvihla hlavu. Ale i Pribislav vdýchnuť toho svobodného povetria, viac už nehľadel, kadiaľ bol vyšiel, ako sa nazpät vchádza.

Orol použil svoje krydla.

IV.

Rozlúteno srazily sa nepriateľské voje.

Kupa, posťahujúc k sebe sbory odľahlejších svojich žúp, keď dozvedel sa o pohyboch kráľovského tábora, obrátil sa z dola a tiahnuť hore, že zmocní sa Ostrihomu.

Napred, napred junáci!

A predvoj už vchodil do mesta, keď z pozadia na kňazov rozkaz vylúči sa jeden jazdec a letom ženie sa ku bráne. Hlas mu tam zahučí, ide z úst do úst, načo prednie sbory vstúpili do mesta, hlavní voj ale tu von stavia sa do šíkov.

Venceslav vpadnul jim do chrbta.)*

A šípy zafíčaly a prúd sa proti prúdu a klin proti klinu stavia. Kolko rozpálených tvári je na jednej, tolko i na druhej strane, kolko hnevom dýchajúcich prsú tu, tolko jich je tam; ešte snáď najviac kypia proti sebe tí, čo z jedného koreňa pošli. Darma, oni jednu reč hovoria, rozumejú si a preto nemôžu sa zniesť, nemôžu sa vystáť. Napred, páľ ho!

Kupa z miesta na miesto behá, velie, povzbudzuje. Pri boku mu vsádzal s ním vidieť jedného mládenca; len keď niekde prihára, vtedy je chvíľami ešte prv tam, než kňaz. Sbory ho s jasotom pozdravujú, prítomnosť jeho vsádzal je vítanou. Ešte i jeden zamračený starec, tam na čele jednej družiny, spokojne pozre chvíľami na neho. Jemu samému síce častejšie sadne na čelo chmára, z vnútra vytrhne sa mu a prebehne údami trapný pocit; no cudzie oko niečo takého teraz nestačí zkúmať, veď vidí mu z nebezpečia do nebezpečia hrdo nesenú hlavu i rozpálenú tvár.

Boj sa čím ďalej krvavejším stával, rady redly, užšie sa sostupovali, ale víťazstvo neklonilo sa ani na jednu stranu. Tu postaví sa rozpálený Kupa na čelo svojích Slovenov, voje sa srazia, desná, tupá ozvena zahučí povetrim, meč na meč, chlap na chlapa dopadá, štíty zvonja, oštep sa lámu, až miestami z prachu sa utvorivší krvou zbrodený obraz zahalí všetko.

Kupovi obrovský Venceslav zastane cestu, ale onen nevyrovnaný mládenec hodí sa ta so svojimi, kráľovskí sa odrazia a so sebou stiahnu si vodcu.

Nový tresk, chrapot, nové oblaky prachu. Venceslav zase stretne sa s kňazom.

„Poď, poď, abys' sa prestal tešiť veštbe opilého blázna!“

Tak Kupa a nepriateľského vodcu na pádne švihnutie jeho meča zaliala krv. Ale ten na jazyku s hromovitou kľatbou rozoženie sa,

*) Bitka tá sotva u Ostrihomu bola; v belletristickej práci avšak škoda by sa bolo do protivy postaviť s prstonárodnými tradíciami, tým viac, že na tomto podaní osnované sú už aj umelé piesne.

pri kňazovi stojaci mládenec zbladne, netrafiť, a Kupa s rozpóltenuou hlavou padá z koňa.

Jedon výkrik preletel radami zadunajských Slovenov, a len toľ víťazivší v neporiadku začali ustupovať.

Pribislav — on to bol — vzniesol oči a videl zdrcujúci pohľad onoho starca, svojho otca, ktorý len tak ďaleko stál od neho, že on nemohol zasiahnuť Venceslava. Hrozný to bol pre mládenca súd, ktorý mu v tom pohľade bol vyneseny.

Lež zadrž, starče; on sám ešte hroznejší výrok vynáša nad sebou.

Už nie rameno, iba osinalé perny sa mu trasú spolu s hrkotajúcimi zubami, — rameno mu rúba, smrť, ani sa nebráni, len rozdáva rany, akoby ten zúriaci oheň vnútra nemal dost na tom, že on hasí, lež chce by i sám vyhaseným byť.

No marne. Už len kde-tu kmitá sa na jich strane blysk meča, polahli junáci. On, keď svojimi prsami neodrazí príval víťazov, čože môže? Čože môže, keď pre neho niet rany!

* * *

Prišla noc. V meste shon víťazoslávy, na bojišti nemé alebo v posledných krčoch zviajúce sa tváre.

Smutný deň, prežalostné okamženia! Vy popadali ste, hrdinovia slavní, vy ste šťastní; ale vaše rodiny, jich zbrane neschopní členovia — tým lepšie sa bolo ani nenarodiť. V Kupovi padnul posledný obhájca vašej veci; ľud slovenský vymizne v tejto vašej dedovizni. Časy sa budú míňať, stoeletie za stoeletím uchodiť, dlho, tak dlho, že ztratí sa, zanikne pamiatka vášho hrdinstva, a rod váš v širej svojej vlasti predsa v porobe bude stenať.

Z kroka na krok, s ovesenou hlavou chodí takto okolo bojišta. On je to, Pribislav. Lepšie by mu bolo síce ísť preč, utekať svetom, bo hrozí sa tých mnohých nemých tvári, že sa ešte i tie pozdvihnú, aby s kľatbou, s veľikou, hroznou kľatbou obrátili sa k nemu. A kolko tam tých k zemi povalených hrdinov, čo ešte hlasy vydávajú!

V prostriedku bojišta napnutím posledných síl dvíha sa hore jedna hlava. V jasnej noci rozoznať, ako rozvievá na nej vetor dlhé

šedivé vlasy; Pribislav poznal si otca. Starcove oči nebo hladaly, pomodlit sa chcel asnád za národ, slabý hlas i vmiešal sa mu už do šumenia povetria; ale ruka, na než podopieral sa, oslábila, a zodvihnutá hlava Radostova sklesla nazpät na zem.

Syn iba niekoľko krokov vzdialený stojí od neho, rád, ah rád by mu oči zaťlačil, a predsa nemôže, nenie v stave sblížiť sa k nemu. Svedomie páli, trhá mu dušu, volajúc: „vrah, vrah otca! vrah národa!“ A pamiatka túžob i snov jeho zatrasie mu mozgom, srdcom, celou bytnosťou... v blízkosti zomierajúceho

otca, ktorý tie túžby, tie sny bol v ňom budil... na bojišti: v hrobitove zadunajských Slovenov.

Pozrel k mestu. Z oblokov budovy, jejž kút predošlej noci ešte jeho temnicou bol, svetlo sa kmitalo. Tu zpomienka na otcove slová, že v ľudoch rozličné city pôsobia, ktoré tvrdenie on vtedy pyšne odmietnul, našla si ešte miesta k vrezaniu poslednej rany v jeho rozkrájanom vnútre.

Mesiac zapadnul a v tme ztratil sa mládenec. —

B. Tatran.

Zmyja.

Román básnický od *Slovackého*.

(Dokončenie.)

Pieseň VI. — **Válka.**

Dívne to časy, kde len ritieri
Tvorili bájne divy i čudá
Krásnych povestí. Dnes, kto uverí?
Akí to boli železní ľudia?
Aké to zámky boli zakliate?
V čiernych cypresách duše zaviate?
Také povestí spia neverené,
Také povestí kryjú kláštory,
Kde mních cez šiby hladiac barvené
Dával životu tých šib kolóry. —
Dnes kto uverí, že mraskom čela
Znaku, hetmana mihnutím oka
Svetlá vyhasly, harfa zomrela,
S temnotou padla tichosť hlboká. —
Popa po celom mráz pojal tele,
Hetman hovorí s jasotou očí:
„Beda, kto semká v Kristovom mene
Do kruhov čarní kreslených kročí. —
Lež keď si prišiel, buď pozdravený,
Zostaneš hosťom, na veky, mojím. —
Slнца nespatriš zrakom viac tvojím,
Hrdza pokryje ten kríž zlátený,
Krem Boha nikto tvoj vzdych nečuje!“
Dal znak — podlaha sa prepadaje —
I pop sa zkydnuť v prepašť podzemnú,
Ozvenou stonu znela dvorana. —
Hetman pokynul, na znak hetmana
Jasot osvietil komnatu temnú. —
Keď sa rozletlo svetlo dvoranou,
Dvaja ritieri kráčali bránou
I do nárožnej väže vstúpili,
By sa do války krutej zbrojili. —
Baša vzal turban ocelou krytý,
Prse košelou pokryl drôtovou,

I meč v Damašku z dvoch mečov sbitý
I ťažký čakán s kulou klincovou. —
Tak vyzbrojený, ľahký i rezký
Za pás si štilet zastrčil fezký;
Vzal štít z sýtovia, aký do vojny
Užíva v stepách Tatár budiacky —
A — bol hotový. —

Hetman kozácky
Nechcel byť k boju tak ťažkozbrojný. —
Vtisnul hrud mužskú v pancier z ocele,
Hlava šišakom mu je zakrytá.
A z pier i vlasov na helme kyta;
Tak svedčí všetko na driečnom tele!
Rukou potriasa kopiju cieľnu,
Ku boku pripne meč obosečný, —
Tak s bašom, srdcom i zbrojou priečny
Vychodí končiť válku smrteľnú. —

Rannie sa boly zore zažaly
Keď vyšli z hradu. — Svitom zbudené
Chmáry, vetrikom ranním krútené,
So mhlou sa dolín bielou miešaly. —
Rúša sa pover úsvitu svieži,
Ľahko rozkniše brezy, trstiny. —
Vrabce švitoria na zámku väži,
Ktorú objaly rosné kaliny. —
Mesiac je bledý i hviezdy zbledly,
Šerejú svetlom neba blankyty,
A kavky vreštiac väže obsadly
Až olovené zčernely štíty. —

Hetmanská čajka vlnôčky krája,
Hetman v nej tichý i zahrúžený
Hľadá na oblak vetrom krútený,
Na väže hradu, na baje kraja;
A bárs mu srdce strašná broň kryje,
Tak nepokojne, tak mocno bije,
Stáby predtuchou. — Zachvel i skočil,

Chytil za veslo, plachty roztočil,
I sám hnal čajku. — Tá v prudkom behu
Šmahom druhého dotkla sa brehu,
Tu si vydýchol ticho i voľno. —
„Jak osud určil, nech tak sa stane —
Bašo, či váleíš pešo či koňmo?“
„Keď mi araba podáš, hetmane,
Uzreš, jak ľahko do sedla vskočím,
Jak z koňa bijem i koňom točím!“

Hetmanskej trúbky zverešťaly zvuky,
I naučené na trúbku pána
Dva bystré kone letia cez lúky:
— „Sivko tvoj, bašo! — vraník hetmana!“ —
Oba na kone rezko skákali.
Oba rychlosťou vetra eváľali,
Až keď kahance z viež Očakova
Blyšly jim v očiach mhlami pokryté,
Kone zastali ako pribité.
A hetman povie: „Na prázdne slová
Čas nemrhajme. — Lúč sa so svetom!
Tam tvoj Očakov, a kde sa páli
Tisíce lampad v sťažnovom lese,
Tam tvoje väže — k tým minaretom,
Keď ma prevládzeš, kôň ťa zanesie, —
Keď padneš — trup tvoj zanesú valy.“ —

Riekol. — Prilbicu pevnejšie stúžil
I čiernym zakryl štítom prse, tvár. —
Baša sťa jastrab okolo krúžil,
Na rôzne strany potíhal kantár,
Šmieral čakanom i koňom točil.
A štít hetmana vydával zvuky.
Trikrát od neho čakán odskočil,
I na remeni vrátil do ruky. —
Trikrát odskočil, no na raz štvrtý
Tvrde železo helmu rozštvrtí
I v ňom uviazne. — Zmija zaň chytá,
Baša nestihnul zpusťiť z remeňa
I za čakanom ho zo strmeňa
Hetman pod koňské ztrhne kopytá. —
I zkrvavený tu očeretom
Svíja sa baša ako hadina. —
Hetman meč vznáša, — baša štiletom
I ľavou rukou remeň pretína,
Vstane pod koňom, meč damaškovy
Až po rukoväť pod popruh vpálil. —
Vraník hetmana na zem sa zvalil. —
Lež hetman rezko skočí na nohy,
Hodí kopiju a meč dobýva —
I znovu válka hrmí strašlivá. —

Štekotom meča púšť znie stepová.
Údermi na štít zvučia ozveny, —
I krev turecká, svieža bašova
Blyští po tráve sťa kvet červený. —
Hetman sa napne i sily zdvoji
I v obe dláne meč chytí silný,
Vznesie i — zpusťí — úder bol — mýľny. —
Sám padol na zem pod farchou zbrojí. —
Kým vstal zo zeme, už vrah strašlivý

Tlačil mu prse, vzniesol meč mstivý,
I nad bezbranným mstiace sa ritierom
Keď sa mu štilet po broni zrazil
Rozopnul pancier i pod pancierom
Až po rukoväť do prsú vrazil. —
Na koňa skočil jediným šmerom.
Letel sťa s vetrom chmára stepová
Ku svojim Turkom? — do Očakova?
Divno! — Severným uháňa smerom!

Zmiznul. — Blado sa východ červení,
Dupot zaniká v krajine mhlístej,
I koralovou farbou jasení
Blyští sa zrelie v rose striebrištej. —
I vtákov hajná po nebi sklePOCH
V mhle sa veselé rannej kúpaly. —
Kde dve samotné brezy plakaly,
Hetman kozácky konal na stepoch. —

Ticho! — Tam dáky spev — spev to podivný
S ehom cez suché plynie zeliny, —
Spev taký smutný, divý i revný,
V ztrápenej možno hrudi pramení. —
Blíži sa niekto — sťa tieň nepevný —
Devica mohýľ — to mladá Xéni. —
Jej pieseň náhle, náhle skonáva,
Výkrikom bólu súc pretrhnutá.
Bo zkrvavená vôkol Xéni tráva! —
Bárs je prilbica Zmyje zamknutá,
Hneď ho poznala. — Tak devie oči
Sú v láske zdravé, keď i zbláznené. —
Lež darmo hľadá krve pramene,
By jich stavila rubom vrkoči. —
Keď mu prilbicu ztrhla z obočí
Zmyja v bolesti otvoril oči. —
Pozrel i — poznal — neriekol slova,
Ani sa zradil náhlým poznaním. —
I stála tichosť — tichosť stepová
Rušená časom, slzou i lkaním
Smutnej device. — Xéni očima
Strežie hetmana zraky zlomené,
A Zmyja oči vlapené trima
V stranu, kde vetrom chmáry točené
Síčových hradieb väzu objaly. —
Razom blesk ohňa odtiaľ vypáli
Ožiariac Dniepra šire priestory —
Medzi väzami ohne sa vijú. —
— „Zradea! ó Xéni preklinaj Zmyju!
Tamto mój zámok, mój zámok horí —
A v ňom — tvoj otec! Ó baša mstivý,
I nad ním ešte pomstu vykonal. —
Prekliata hyena!“ — Vzdychnul i — skonol.

Sotvy že skonol, cez kvetov nivy
Divo šmierajúce zrak nespokojný,
Na koni Turek preletel zbrojný
I zmiznul vo mhle. — Smiech divý Xéni
Smutne po rosách zavznel: „mám syna!
Mój otec skonol smrťou v plameni,
Syn mój sťa svieža rastie kalina;
A hetman? — Syn mal otca hetmanom

I žit' nebude pod druhým pánom. —
 Lež nezhladnete, kozáci, tváre
 Syna môjho. — Hrob nad ním nakopím
 A krev donesiem jeho v poháre
 I s ňou mohyly otca pokropím.“ —
 Aké tam bolo po domkoch lkanie,
 Keď veš ukrutná išla dokola!
 „Zhynuls“, volali, „zhynuls“, hetmane!
 Kto jak ty v čajke letom sokola
 Na Čierne more popláva s nami?
 Kedy takého nájdeme pána?
 Kedy druhému stlať čalúnami
 Lúžko budeme z komnat Sultána?“
 Chvejú tlupami kozácke kyty,
 Nad hrobom truhla Zmyje spočíva,
 A v truhle hetman leží odkrytý,
 Dačo strašného sa mu prisníva,
 Bo výraz hnevu v tvári vyrytý. —

Z vetril tureckých telo obkladá
 Plachta úmorná. — Obrázkom zlatým
 Pop ho opatril, i pieskom svätým,
 I skyvu chleba do úst mu vkladá,
 A ľud tým samým častoval chlebom. —
 A keď modlitbu skončil poslednú,
 Plačky začaly pieseň pohravnú. —
 Len jedna z plačiek šla za pohrabom
 A miesto plaču — divo rehlila! —
 Na úkor smiechu slzy cedila
 Do slzavice veľkej hlinenej. —
 A keď lúč svetla do nej padala
 Od veľkej sviece popom svätenej —
 Vókol sa všetky mračily tváre,
 Lebo videli krev v tom poháre, —
 I krev do hrobnej vyliala tiesne —
 Padla — skonala! — Skonajte piesne! —

Petruškin.

Nihilismus.

Povešť.

Podáva *Samo Samovič*.

I.

Má — vraj — byť jedna politická sekta, zaoberajúca sa s úmyslom prevrátenia dosavadného poriadku a sami jej privrženci dali jej meno „nihilismus.“ Ja verím v jej jestvovanie, znajúc, že Pán Boh má množstvo rozličného druhu čeliadky na zemi. Z tohto množstva prečo by sa nevyvrhlo niekoľko mladých streštencov a blúznivcov, uskutočňovať chcujúcich v strašnom smysle to slovo „nihil“, keď sa nachodia dospelí, v závažných úradoch postavení mužovia, ktorým z ďaleka skveje sa na čele nápis „nihil“ čo premoklina jích mozgového obsahu? Nechcem sa zaoberať ani s jedným z týchto odrodov, s prvým preto nie, aby som na odmenu práce nedostal „výrok smrti“ s podpisom „tajný výbor;“ ujistujem vás, že podobného obsahu lubolístky sú mi do daše protivné; s druhým preto nie, že ruku strčiť do osieho hniezda mohlo by mať následok pre mňa veľmi nepriaznivý. Ukážem vám tretí odrod, ktorého životnou zásadou je „požívať,“ a vďaka pokročilosti západnej kultúry, skutok „požívania“ v rozličných svojich druhoch dobyl si takej dokonalosti, že o pár čias napadnúť môže niektorému aesthetikovi vriediť ho medzi krásne umenia, keď oprávne-

nosť tejto zásady už teraz vedecky sa začína podopierať. Život bez mravného základu a cieľu označuje u mňa nihilismus, a ktorý je spoločnosti nebezpečnejší, či ten, ktorý čelom ide proti stene a tak si sám hlavu rozbíja, a či ten, ktorý tajne otravuje dosiaľ ešte zdravé šfavy ľudstva, ponechám rozhodnúť vášmu úsudku.

Keď ste trpelive prečítali moje úvahy, uvediem vás do jednej z našich slovenských dolín. Po bokoch tiahnu sa krásne dubové hory, oko s radosťou utkvie na tej sviežej zeleni, ale tá je nie pre radosť očí — vidíte tie rúbanice a poskladané siahovice? V prostred doline čmudí sa na dvoch miestach, tu z dola je železiareň a tam z hora skláraň, obe to stvory nepoetické, zeleň krásnych hôr v svojich útrobách nivočiace.

Keby ste sa tázali po majiteľoch týchto priemyselných závodov, možno, že bez toho aby ste dočkali moju odpoveď, na myslí by vám tanulo nejaké „erger-berger,“ ale chyba tlače! Sú to závody majiteľov rýdzých slovenských mien. Majiteľom železiarne je pán Adam Ropa a sklárne pán Ján Koreň, jeho švagor. Jednou stranou doliny vinie sa v dobrom poriadku udržiavaná cesta, na tej stretáme dvoch sklenárskych robotníkov,

„Nože mi raz povedzte, báta Ďurko,“ rečie ten mladší, „prečo vám náš pán prednosť dáva? my veru závistlivo pozeráme, keď vás takmer za svojho brata považuje.“

„Žiadna tajnosť,“ vetí druhý, „ktorú by som vám zjaviť nemohol. Spolu sme sriastli, naše otcovské domy stály v susedstve, ale nemyslí, že sa náš pán narodil v takom kaštieli, aký teraz má. Čo susední chlapi stali sme sa kamaráty, aj v remese sme sa nelúčili, aj svet sme spolu zkusovali, až náš pán nechal sklenárske remeslo a oddal sa krémáreniu. Pri strizlivom živote a opatrnom hospodárení zmáhal sa z roka na rok. Nenadále dedictvo panej zväčšilo majetok, kúpil zanedbanú sklárňu, pristavoval, naprával, a teraz je tým, čím je; daj len Bože, aby to aj po jeho smrti pohromade ostalo!“

„Prečo by nie? má syna a ten bude nasledovať!“

„Práve to mi hlavu múti; nie síce, že má syna, ale sa mi zdá, že mladý pán v panskom kaštieli narodený, na cukrových kúskoch vychovaný, na pot a prácu nezvyklý, neudal sa celkom na otca, narodeného pod slamenou strechou, vychovaného ovseným chlebom a zvyknutého práci.“

„Nehovorte že tak zle o pánu Julkovi; celý svet si povráva, že mladý pán a vaša dcéra Julka ostanú jedným párom. Aj mená sa jim rovnajú, aj roky nebudú jim ďaleko a ostatnie priateľstvo otcov vyrovná.“

„Nečakal som to slovo od vás,“ povie rozmrzený báta Ďurko; „vy neviete, ako ma to bolí, keď počujem také nerozumné reči. Mená majú pravda podobné, aj v rokoch sa rovnajú, moja Julka je 18-ročná a mladý pán rokom starší, ešte sa ženiť nemôže, musí ísť ešte do škôl a čoby storáz ušiel, ako to už urobil. A keby sa mohol ženiť, moja Julka je nie vychovaná za pani veľkomožnú a ešte menej za manželku ľahkomyselníka, či sa ten volá Julko, či Jano!“

„Ako ste sa namrzeli a predsa som len to povedal, čo aj iní vravia.“

„Keď si vravia, nech vravia, musím vám nkázať, že tie reči prestanú, lebo pán Julko viac prah môjho domu neprekročí!“ pomedzi zuby vypustil báta Ďurko ešte jednu „dobrú

noc!“ a obrátil sa k svojmu príbytku, nepozorujúc nedôverivé pokrúcanie hlavou svojho mladšieho sprievodcu.

Mladý pán Julko netrpeľive dočkal koniec obedu a šťastlivo aspoň tento raz vyhnuť nemilým zákuskám, ktoré záležaly v každodennom naponínaní otcovskom, vysmíknul nepozorovaný a pospiechal vidieť krásnu Julku. Julka sedela v zahrade, istá príchodu Julkovho často pozerala k bráne panského dvoru. Konečne sa zjavil žiadany; vidno na ňom, že mu je na spech, ani okom nemrdne po dielni otcovskej, tým viac v stranu Julkinu.

„Tu som ti! či si ma čakala?“ pýta sa Julko, ovinúce rameno vókol štíhleho drieku Julkinho.

„Každý deň prídete, mladý pán, už som zvykla vás očakávať,“ odpovedá zapýrená Julka, odtiskajúc obvinujúce ju rameno.

„Či zase mladý pán? už som ti povedal, že som ti ja Julko a nie mladý pán, za pokutu musíš ma bozkať.“

„Aby som tak pochodila, ako včera? Janko Brúsik díval sa zpoza plotu, a keď ste odišli, vystrájal sa, že otcovi zažaluje!“

„Čo je Brúsika do toho?“

„To je Brúsika do toho, že ho aj pán veľkomožný aj môj otec za poriadneho šuhaja držia, akým je aj v skutku a ja — vraj — mám byť jeho ženou.“

„Pekná vec, moju nevestu inému sľubovať! Mnohokrát som ti sľúbil, že len ty budeš mojou ženou; nedaj nič na také pletky!“

„Sľuby sa sľubujú,“ ozvala sa Julka so smiechom, a vážnejšie doložila: „vy pôjdete do sveta a tam ma zabudnete!“

„Ja teba zabudnúť?“ stavál sa urazeným Julko; „čoby kráľovny a kňažny na mňa milostným zrakom pozeraly, len ty budeš mojou ženou. A teraz neodťahuj tie krásne ústa, sem jich!“ navzdor všetkému spieraniu vtisol vrelý polubok na červené pery Julkine. Ozvena bozku zdala sa elektrickým spôsobom účinkovať na okolie: medzi škárami plotovými vidno bolo dve iskry, svihnuté z očí Jankových.

Okamženie sa mýnalo za okamžením a náš mladý párik v ľubostnom rozhovore kochal sa v zahradke. Mladý pán Julko nespojkný s jedným bozkom, žiadal druhý a tretí,

a Julka uchlácholená sľubom Julkovým, vďačne mu dopriala tej radosti, až sama matka vidiac oblokom tú veľkú úprimnosť, zavolala Julku do chyže. Julka poslúchla matkinho hlasu, Julko nechcel sa odtrhnúť od svojej spoločnice, nasledoval ju. — Sotva sa usadili, bolo počuť strmé kroky vracajúceho sa otca, v otvorených dverách zjavila sa jeho postava. V ústrety idúca Julka nedostala toho vrelého objatia, ktorému bola zvykla a usmievavému Julkovi bolo odplatené nevlúdny pohľadom.

„Čo vám je, otec môj?“ šveholí Julka, ovesnjúc sa na hrdlo otcovo, „že tak namrzený prichodíte?“

„Vidím sa ti byť namrzený?“ zpytuje sa otec ostrým zrakom dcéru premeriavajúci; „nebadáš toho príčinu? Matej mi pekné veci rozprával o tebe, Janko ma zase upozornil na dačo, čo nebárs pristane poctivej panenke, a nemám byť namrzený?“

„Aké reči?“ táže sa ustrašená Julka; „ničoho som sa nedopustila, čoby mi k hanbe slúžiť mohlo.“

„Ešte aj lhárstvo! — Pekné pokroky urobila moja dcéra v škole mladého pána. Každodenné vysedávanie v zahradke — nazdal som sa, že Julka má tam pilnú robotu; pekná robota! vyčakávať mladého pána a potom na odív sveta zatajiť všetok stud a hanbu. To je nič, dievka moja?“

„Ach, otec môj!“ povie v slzách Julka, „nehnevaj sa len, všetko ti poviem. Mladý pán mi sľúbil, že si ma vezme za ženu, a keď ma chce bozkať, dost som sa mu spierala, a predsa ma bozkal. Nie je to moja vina, otec môj, nikdy to viac neurobím. Či mi odpustíš?“

„Pozdejšie sa dovraíme o tom. Teraz sa mám porátať s mladým pánom“ obrátil reč k Julkovi, ktorý hneď na počiatku nemilého výstupu bojzlive pozeral na dvere; „vy ste ten diabol, ktorý hladíte môj život strpieť? prítúli sa ani besný pes k človeku, aby ho pohrýzol. Nie dost, že vášmu otcovi šedivejú vlasy nad nezdamným synom? — ženit? Iahkoverná dcéra! či nevieš, že mladým pánom vždy kypia ústa tými najkrajšími sľubami a najhroznejšími prísahami, len aby nezkúsené stvory do siedla dostali? Krásnym spôsobom

hladíte odplatiť moju starostlivosť o vás — strážil som ho sfa oka zorničku,“ — hlas jeho začal sa triasť a oko slzou rosíť, ale sa vzmužil, trpkosť premočila žiaľ, — „hada som choval na svojich prsách; ľudia vravia, že hadovi treba hlavu rozdláviť, aby nás neuštipol. Berte sa mi z domu a nech noha vaša nikdy viac nevkróči sem!“

Julko zmrznutý nebol schopný odpovede, vďačne poslúchol a uvrzol von dvermi bojzlive sa nazad obliadajúc, či bátova lieskovica s jeho chrbtom do nemilého potyku nepríde.

„Zkade sa tak ponáhľate, mladý pán?“ ozval sa posmešný hlas Janka Brúsika.

„Veď ti ja vyponáhľam, keď ta trstenicou statočne vymastím,“ hrozil sa Julko Jankovi.

„Palica má dva konce! nemusíte sa na mňa hnevať za dnešniu lekciiu, viem, že si ju zapamätáte.“

Ešte aj to mal prežreť mladý pán? nešlo, s pozdvíženou palicou rútil sa na Janka, ktorý rýchlejši súc v behu, zmiznul z očí nasrdeného mladého pána.

„Ja ti to nezabudnem!“ vydralo sa mu z úst a upačtený Julko vnišiel bránou do kaštiela.

„Tu si mi, Julko môj?“ vítala pani veľkomožná do chyže vstupujúceho synáčka, „hneď mi vyklzneš, mám ťa doma a predsa ťa nemám, celý deň chodíš sem tam a svoju matku samotnú nechávaš!“

„Nemôžem vždy pri tebe sedieť,“ odvrkne Julko, „otec ma naháňa do dielne a vieš, ako sa hnevá, keď ho neposlúchnem.“

„To je pekne, syn môj! aj do dielne môžeš, ale aj matku nemusíš zanedbávať. Ty si ešte mladý, dost máš času ku práci, keď prídeš k dospeljšiemu veku, dost sa tam nasedíš; za to som ti dovolila, aby si zo škôl domov prišiel, že ťa pri sebe mať chcem.“

„Už ma budeš mávať, nepôjdem z domu a čoby ste ma vyhánali.“

„Nepôjdeš?“ čuť slová vstupujúceho pána Koreňa; čas je, aby si mi nebol aj doma, aj von z domu na posmech!“

„Nieže tak, mužičku, nie!“ chlácholí matka, „veď to len nedržíš za posmech, keď sa Julko celý deň v dielni baví?“

„V dielni, v peknej dielni, kde sa chlapi na čertovom kolese vybíjajú. Vari ta ošialil, že z dielni taký vyparený pribehnul?“

„To mi povedal a ja mu verím, lebo ma nikdy neoklamal.“

„Nechcem sa teraz dohadovať o vierohodnosti slov jeho. Mám na teba otázku, mladý pán, kde si blúdil celé odpoľudnie?“ obrátil sa otec na syna.

„Bol som u báty Ďurka, ako si mi ty kázal,“ odpovedal Julko bezočite.

„Či som ti aj to kázal, aby si Julke manželstvo sľuboval? aj to, aby si z nej na odiv sveta posmechy robil? odpovedajže teraz! Do škôl sa mu nechce, lebo sa — vraj — musí doma priemyslu priúčať, v závode sa mu nechce, lebo — vraj — matku nemôže samotnú nechať, pri matke sa mu nechce, lebo musí za dievčaty behať! či tak, nepodarené chlapčisko?“ poslednie strašným hlasom vyslovené slová zapudily výraz bezočitosti z tváre Julkovej a pridely ju strachom, lebo ruka otcova krčovite držiaca palicu sa dvíha. Julko poskočí za stolec matkin, aby sa úderu ochránil a matka obe ruky vystiera k zástite.

Na dvere niekto zaklopal; žiadnemu nenapadlo v rozčulení povedať „voľno,“ a dnu vstúpil pán Repa, nečakajúci na dovolenie, a vidiac podivnú skupeninu rodinnú zpytuje sa:

„Čo to za komédia? či sa hráte a či to naozaj?“

„Naozaj,“ odpovie pán Koreň; „toto nezdatené chlapčisko keď sa inším spôsobom priučiť nemôže, musí sa priučiť palicou.“

„To by musel byť hrozný priestupok, ktorý by takýto surový trest na tvojom vlastnom synovi vynucoval.“

„Rozpoviem ti, švagre, a shroziš sa.“ Pán Koreň vyrozprával celú vec, ako mu to bába Ďurka bol žaloval a končiac svoje vypravovanie doložil: „Či to nenie hrozné?“

„Divím sa ti, švagre,“ odpovedá ľahostajne pán Repa, „pre takúto maličkosť sa rozčulíš. Dosiaľ sa nevieš vžiť do nášho postavenia, nie sme viac krčmári, ale páni veľkomožní,

ako sa od ľudu volať dávame, prečo by sme aj panské zvyky prijať nemali?“

„Aj ja mu to hovorievam,“ skočí do reči pani Koreňová, „ale ho presvedčiť nemôžem.“

„Ani ma nepresvedčíš,“ hovorí pán Koreň; „ja viem, že miera pre statočnosť je všade rovná a čo je u jedného cnosťou, nenie u iného hriechom. Hriech je hriechom, už či ho knieža, či žobrák spácha, a podobne cnosť cnosťou zostane.“

„Nechaj že tie kázne,“ mieša sa pán Repa, „my žijeme vo svete, a v akom žijeme, toho zvykom sa prispôbovať musíme, ak sa nechceme z primeranej nám vyššej spoločnosti vylúčiť. Za to, že tvoj Julko dnes pekne dievča pobozkal, jej manželstvo prisľúbil,“ — Julko sa stával pozornejším a bolo vidno, že každé slovo strýkovo s úľubou sprevádza, — „škoda bolo natolko sa zabudnúť. Panskí synkovia, ako to každodenne počujeme, aj horšieho sa dopustia, nie len takýchto nevinných zábav, a jích rodičia na to ani nemrknú, znajú, že ani oni lepší neboli.“

„My sme ale boli lepší!“ zvolal rozdrážený pán Koreň, „aký bol otec, nech syn bude aspoň taký.“

„Nehovorme o tom,“ vidiac vážnosť okamženia, obracia pán Repa rozhovor v inú stranu, „neprišiel som na dohadovanie; dnes mi oznámil môj priateľ Rékassy, že moje povolanie na polovačku, ktoré som s tvojím privolením aj v tvojom mene zaslal, on a jeho spoločníci s vďakou prijímajú. Prichodí nám predbežné poriadky porobiť.“

„Rob si poriadky sám, ja som k vašim zábavám nesúci.“

„Zase nerozumné reči; načo ti je všetko bohatstvo, keď ho svetu neukážeš? my nemáme ani starodávny rod, ani skvelé vzdelanie, jedine bohatstvo nám uvoľňuje prístup medzi vyšších. Mne samému — pravdu musím vyznať — tiež tak pristane puška ani židovi, lež darmo, prisľúbil som, musím vyplniť, a svoju nevedomosť lepšie je zakryť, ako na odiv vystaviť. Keď ty nemáš chuti k polovačke, máš odrastlého syna, nech sa učí pohybovať v spoločnosti.“

„Hádám na odmenu jeho príkladného života“ dokladal s trpkým úsmevom pán Koreň.

„Daj že pokoj, mužičku,“ volá prosebným hlasom pani Koreňová, „máme len toho jediného syna, on bude nosiť tvoje meno, on bude dediť majetok tvoj, a toho máme chvála Bohu dosť, či by si mu ten malý priestupok nevedel odpustiť? Však mu dovoľíš? dáme mu ušif nové polovnícke šaty, pušku má, sám si mu ju kúpil; bude že krásne vyzerať, viem, že nebude mať páru. Však mu dovoľíš?“

Pán Koreň nevládal odolať zo všetkých strán hručím sa dôkazom a prosbám: dal svoje prívolenie.

Julko netrpelive čakal deň polovačky. Možno, že dosiaľ ani nebol slyšal to slovo „sport“ a už ukazoval krásne vlohy k nemu; krásne kone, psi, polovačka a čo k tomu prislúcha, tešily sa u neho veľkej oblube. „Sport“ dá sa slovensky len obsérnejšie vyjadriť, znamená ono: v nedostatku iného užitočného zamestnania v koňoch, psoch a lovoch atď. zábavu si hľadať. Zpýtate-li sa ma: aký ošoh má z toho človečenstvo? ostanem vám odpoveď dlžen.

Slnce začalo vychodiť, zástup ľudu shromaždený pred domom pána Repy, záležajúci z mladých robotníkov dielne a roľníkov okolitých dedín, ozbrojený palícami pod vedením mladého horára Mateja bral sa do lesa, aby zaujmúc určené stanovisko v čas daného znaku hulákaním a úderami palíc na stromy a kry vyplašil v hústine ukrytú zver. Po chvíli hrkotaly z brány vyleštené kočiare naplnené panstvom rozličného druhu, vypravádzané maršom cigánskej bandy; nasleduje ťažká kavalleria: voz okrášlený sudom vínovým pre panstvo a pálenčným pre honcov, voz obťažený mäsom, chlebom, slaninou a všetkým, čo je k dobrému hórnemu obeđu potrebné, a konečne voz, garnírovaný hušľami, basou a cimbálom a pomedzi to vykukávajúcimi kučeravými hlavami cigánskej bandy.

Keď predbehneme potravné vozy a v zápäti sledujeme beh panských kočiarov, príde na krásnu lúku pod vrchom „Jelenovo“ rečeným; tu skáče milostivé panstvo na vlastnie nohy až na vyznačené každému stanovisko, kde nepohnute pušku v hotovosti držiac očakávať má v ústrety skákajúcu zver.

Hon sa započal; hluk a temný tlkot ozýva sa z ďaleka — vždy bližšie a bližšie — čuť šuchot utekajúcej zveriny, rozoznať jednotlivé výkriky, slyšať jednotlivé údery, srdce polovníkovo hlasite klope: tresk! tresk! a nevinné stvorenie váľa sa vo vlastnej krvi. Nasleduje „Hallali,“ jasot nad zastrelenou zverou, utichujú výstrely, lebo honci priblížili sa k polovníkom. Či to jeleň tiahne na Julka Koreňa? pomaly stúpa, sám dáva sa za obeť mladému polovníkovi. Nie to jeleň, vidno bielu košelienu a čierny klobúčik, zpod nehož pár čiernych očí sa blyští. Zablyсне oko aj mladého polovníka; nie to rozčulenosť polovníka, v tom pohľade skrýva sa zloba, ním tiahne pomsta, ruka sa bráni zbojníckemu činu, trasie sa — poznaly oči, čo sa v kroví belie, poznaly bielu košelienu a čierny klobúčik, kohútik spustený štrkne, puška vybuší, dym sa vyvalí, aby oči Julkove nevidely, ale nemôže prekaziť, aby uši neslyšaly srdcelomný výkrik: „Jaj Bože!“ vytlačený posledným vzdychom Janka Brúsika.

„Kto strielal? ako strielal? koho postrielal?“ ozývaly sa otázky z úst shrknutých polovníkov, jích oči vyzeraly Julka, mladého polovníka, len jemu sa mohlo prihodiť nešťastie, len on stal sa obeťou svojej prvej polovačky. Všetky oči starostlivo hľadaly mladého pána, on stál bládý, oči do zeme opreté.

„Nič sa ti neprihodilo, Julko môj?“ zvolal radostne pán Repa, sľiadnuc Julka.

„Blahoželáme!“ volali ostatní polovníci, presvedčiac sa, že žiadna nechybí z drahých hláv.

Kto ztratil život? bola viac len otázka zvedavosti. Ponevác ale pán služný bol tiež v radoch polovníkov, preto po krátkom hľadani naleznutá bola mrtvola, a že ľahko mohol prísť Julko do podozrenia, po vybavení povrchného vyšetrovania a vybavení niektorých zákonných formalít odložená celá záležitosť s mrtvolou Janka Brúsika do hrobu.

Každý pripisoval náhode vražedný výstrel, len jedon bol nielen presvedčený o vykonaní skutku skrze Julka, ale o zúmyslnom zavraždení, a to bol starý pán Koreň. Hrozne páľilo dušu niešť, čo aj tajne, škrvnu vraždy

na svojom mene, nepokojilo svedomie jeho nesmieť vyzradiť páchatela, lebo to bol vlastný syn a to syn, ktorý krem prvého laku neukazoval na sebe žiadon znak kajúcnosti, vzdaloval sa spoločnosti otcovej a zvlášte prilnul k svojmu strýkovi Repovi. Slová napomínania neboly dostatočné, musí sa upotrebiť radikálny prostriedok. Aký?

„Prosím ta, Janko, priateľ môj, osvobod ma od toho nešlachetníka!“ týmto krikom vbehnul báta Đurko do písárne.

„Od akého?“ zpytuje sa pán Koreň.

„Od tvojho vlastného syna; vyobcoval som ho z domu, mne sa na oči neukáže, ale s Julkom takmer každý deň sa schodí. Keď ju hreším, ona plače, narieka a hovorí, že nemôže vyhnúť, aby sa s ním nesišla.“

„Porad mi prostriedok!“

„Inší neviem, ako na čas, možno i na viac rokov preč poslať mladého pána medzi cudzích ľudí.“

„Ďakujem ti, brat Đurko, za dobrú radu. S Bohom!“

Jasně bolo pánu Koreňovi, že švager jeho Repa vyúča figlom Julka. Tento pomer musí sa pretrhnúť; sám nezdolie prúd, švager i manželka proti nemu účinkujú. Musí preč z domu, kde tieto škodné vplyvy pre vzdialenosť tratiť budú ostrie účinku.

V ten istý deň letel list do Pešti:

„Ctený pán správca!

O pár dní príde k Vám môj syn Julius, aby v sklade Vám nápomocný bol. Vy budete správcem, on bude podriadeným, a ako som vo všetkom Vašu svedomitost' a statočnost' poznal, tak mám nádej, že aj môjho syna v tomto duchu viest' budete. Prostriedky k tomu smerujúce nechávajúc Vám na výber som Váš priateľ

Ján Koreň.“

(Pokračovanie nasleduje.)

Spev poeta.

Hľa! čo to za zjav? — Lipa, pod ňou jun —

A bólny spev sem zaznieva. —

Očnú ho chcete? Prikročte bližšie

A čujete o čom spieva. —

„Ránom zbudená ruža preč' žiali?

„Preč' slzou oko zakalí?

„Neplakať chcete, keď nad jej krásou

„Mraziská krýdla rozpály?

„Hľa! zora krásna vŕady rozsiala

„Nebom; lež ach! preč' tak bladne?

„Neplakať chcete, keď noc ramenom

„Škaredým jej krásu kradne?

„Hľa! slávik v kroví — počujteže len

„Jak sladko, lež bólnu peje!

„Nezeleť chcete, keď osud pretne

„Vetev poslednej nádeje? —

„I spevom mojím osud sa smeje,

„Strasťou žitie mi opletá:

„Však slast, čo v hrudi pieseň leje,

„K nebu mnáša poeta!“ —

Čo to v očiach Tvojích svieti?

Čože to v očiach Tvojích tak svieti?

Povedzte mi, drahá moja?

Žes' v nádrah mojih mladých rozžala

Plameň túžeb, nepokoja!

Predtým tak sladko dni mi plynuly:

Všade kvitla radosť milá: —

A teraz? — neviem — ale Ty si mi

Všetko toto rozborila!

Nuž či ta, drahá, srdce nebolí,

Že si ma z rája vyhnala?

Čoby za radosť zo žiaľov mojih

Krásna duša Tvoja mala?

A predsa vždy len po Tebe táži

Užialená duša moja:

Ty si zhorila, či i vystavíš

Stánok mojeho pokoja?

Boholubský.

Sestra koketa.

(Obrazy zo života.)

O takomto čase obyčajne ku západu klonievat sa zvyklo svetlo- a teplonosné slnko. Nie tak dnes. Od rána ťažké mrákavy zahľahly oblohou nebeskou, tak že ani moc sluka nebola v stave preboriť čiernu rúšku, ktorá zakrývala blankyt nebeský.

Smutný to čas, i smutkom naplňuje cituplnú dušu človeka.

Horkom dúna vypráhla príroda túžobne čaká, že z čiernych mračien zpadne túžená vlaha, ktorá nielen že zmyje umorujúcim prachom zapadlé kvetiny a byliny, ale i dlhšou suchotou už už vädnúce listie ovláži, a k novému, krásnemu, radostnému životu zobudí.

I človeku často nesnesiteľnou stáva sa horúčosť a suchota, i on túževať zvyknul v súhlase s prírodou po vlahanosnej zmene, ale keď nadáfa doba, že obzor zatiahne sa oblakami, nie radosť, nie úsmech, ale jiný podivný pocit budí sa v ňom a oko snívé s jakousi tesknotou očakáva nasledovať majúcu leju, obmedzujúcu svobodný pohyb tohto pána a vladára prírody, a núti ho v svetlici hľadať útulok.

Prší. Z počiatku len jednotlivé kvapky, čím dial tým hustejšie, až konečne pustil sa hustý, monotonným klapkaním ozyvajúci sa dážď.

Takéto okamženie mnohých núti k spánku, jiným je prihodným k dumaniu.

To posledné robí i pri okne sediaca, ručnou prácou zanepřádznená Eleonora, keď snivým okom svojim hneď pozerá na prácu, hneď zase vyzerá von oblokom a pohraňuje sa v hlboké dумы. Samotná je; jej otec, pán Gedeon Ťstupský, odišiel na návštevu k susednému statkárovi, Izidorovi Záplavskému, svojmu nádejnému zaťovi, s ktorým večierkom vratiť sa má domov.

Eleonora túžobne čaká jích návrat. A dotedy zabávajú ju dумы.

Ako by na obraze vidí svoj celý dosavadný život. Slzy vynútila z jej očí rozpomienka na drahú matku, ktorú dávno odprevadila k večnému odpočinku. A ďalej roky bujarej mladosti budily v nej city i radosť

i žiaľu. Jej srdce zahorelo vrelou láskou k peknému šuhajovi a našlo ohlas i v srdci jeho. Tieto časy milostných pomerov boli najkrajšími chvíľami jej života. Ach! ak skoro zmenily sa. Spojená s ním večným sväzkom manželstva, miesto túženého rája, našla v dome jeho peklo. Nebol on tým, čím sa ukazoval ako mládenec. Nedlho po svadbe zmenil sa v rozpustilého výstupníka. To bola jeho pravá prirodzenosť, ktorú bedlive ukrýval, kým nepojistil si ruku Eleonory, v tie časy široko ďaleko vychýrenej krasavice. I to stalo sa len následkom stávkky, urobenej v kole seberovných rozpustilcov a pri v hojnej miere užitom penavom šampanskom. Vyhrať stávkku bola preňho vec „honoru,“ preto zaprel prirodzenosť svoju, kým dosiahol cieľ. Vyhrájac ale stávkku, s tým väčšou prudkosťou zjavily sa uňho staré vášne a náruživosti, ako by bol chcel dohoniť, čo zameškal

Ale nikto nehreší proti prírode bez trestu. I tá najväčšia sila mnohými výstupkami podkopaná a zničená býva. Tak stalo sa i Richardovi Klenskému. Jeho zlým životom zapríčinená smrť doniesla Eleonore opäť svobodu.

V dvadsiatom roku života svojho vrátila sa späť do otcovského domu, k nemalej poteche otcovej, ktorý nesúhlasil s jej vydajom, ale nechcel jej stavať prekážky, vidiac, že jej mladé, ohnivé srdce zahorelo hlbokou láskou k Richardovi. Teraz opäť bola svobodná, bola jeho drahou dcérou. Jestli nie ťažšie, tak jiste tak ťažko, ako sama Eleonora, trpel, dozvediac sa o jej nešťastí. Ved robil si neprestajne vyčitky, že vlastne on zaviniť všetko to, čo potkalo jeho milú dcéru, keď nezakročil rázne, a dal sa premôcť slzám dcériným. No teraz všetko bolo už zase dobre. A tie horké skúsenosti poslúžily obom k dobrému.

Gedeon Ťstupský mal opäť, čo za dva celé roky postrádal, starostlivú hospodinku, ktorá mu viedla a spravovala domácnosť. A Eleonora bola zase šťastnou v otcovskom dome, ktorý nikdy viac opustiť nemienila.

Ale „človek mieni, Pán Boh mení!“ a tak stalo sa i Eleonore i pánu Gedeonovi.

Na bubon prišlý majetok Klenského zakúpil Izidor Záplavský, ktorý hneď po presídlení sa do obce Javorcov ponavštevoval susedov svojich okolných, a tak i pána Ústupského. Táto návšteva opätovovala sa častejšie, až konečne bývala každodennou. Následok toho bol, že nielen on zalúbil sa do mladej vdovy, ale i starý pán Gedeon Ústupský obľúbil ho tak, ako vlastného syna. Či ho i Eleonora ľúbila? túto otázku často si predkladala. Viete, že „kto sa raz popáli, i na lad fúka!“ A ona so svojou prvou láskou veľmi, veľmi sa bola popálila. Ale „čo sa nedá razom, to sa poddá časom!“ Čas zahojil predoslé rany, čas bol kúzelníkom, že jej ťažko ranené srdiečko znovu oživilo, a ku veľkej radosť pána Gedeona Ústupského Izidor uchádzal sa o ruku Eleonory. Slavnostne odbyvala sa vera, a teraz už všestranne s radosťou a túžobne očakávali blíženie sa toho dňa, v ktorý svätým sväzkom spojenie byť mali.

„Či budem ešte šťastnou?“ vzdychajúc opytuje sa Eleonora. „Či je možno, žeby som v tom dome, v ktorom zakúsila som tie najväčšie bole a horkosti, v ktorom pohrobená je násilne a krute umorená prvá láska moja, mohla byť šťastnou? — Ja ufám, a predsa lakám sa budúcnosťou. I v okamženiach najväčšieho blaženstva ozýva sa vo mne tajný hlas, ktorý nevestí mi nič dobrého. Ale Izidor je tak milý, lúby, skromný, že nemožno, nemožno pri jeho boku nebyť šťastnou! — A jestli —“

Nezakončila. Myšlienka pretrhnutá bola zahrkotaním pred dom došlého voza. Vyjasnilo sa nebeské oko Eleonory vidiac, že s otcom prichodí jej verenec Izidor.

„Neumorila ťa dlhá chvíľa v tejto leji, holubenka moja o samote, opustenú?“ hovorí laskavým hlasom starostlivý otec, keď dcéru svoju na uvítanie vrele poľúbil.

„Ako vidíš, žijem ešte, a kto zná, či som bola tak úplne o samote, ako myslíš!“ odvetuje ona.

„Ach tak! mala si návštevu? a koho?“
„Myšlienky a rozpomienky!“

„I tie bývajú často tešiteľkami opustených! ufám, že dokázaly sa i pri mojej ľúbeznej mladuche!“ ozval sa svojím príjemnozvučným hlasom Izidor, a jeho čierne oko s výrazom neobmedzenej ľúbosti uprelo sa na tvári Eleonory, ktorá milým úsmechom dala výraz svojej blaženosti.

„Veru, dcéra moja, čo si i nebola s nami, bola si pri nás. Náš celý rozhovor točil sa kolo vašej budúcnosti. Izidor počína byť netrpelivým, a ja mu to nemám za zle. Nalicha s celou ráznosťou na určenie dňa, v ktorom spojenie byť máte na veľky.“

„Jestli len mladucha s tým súhlasí! lebo proti jej vôli ani kroka nechcem urobiť!“ slovil Izidor.

Modré oko Eleonorino skúmave zrelo na Izidora, a akoby spokojné bolo s tým, čo uvidelo, znovu ľúbezny úsmech preletel jej tvárou.

„A čože ste, ak svobodno sa pýtať, ustálili, pánovia? až zviem, čo je, budem môcť vyslovit' i ja zo svojej strany môj náblad, a snád i súhlas!“

„To, duša moja!“ ujal sa slova pán Gedeon Ústupský, „že svadba bude ten deň po Troch kráľoch!“

„Ach, pánovia, čože ste to ustálili? a či ste vy pomysleli, či ja budem hotová so všetkými pripravami?“

„Pomysleli, i uvázili všetko dôkladne. Veľkých priprav ti netreba. Vystrojenie máš hotovo, čože ešte?“

„Hm, a veru ešte mnoho!“

„Na príklad?“

„Vystrojenie treba doplnit, a k tomu potrebný je čas!“

„Nič snadnejšie nežli to. Pôjdeme do Pešte lebo do Viedne a vystrojenie je za 24 hodín hotovo!“

„Ale ja také vystrojenie nechcem. Nie, Izidor, to mi už odpustíš, že sa mne protiví vystrojovanie skrze kupcov a na zákazku. Preto baďte milosrdní a predĺžte lehotu.“

„O jeden týdeň?“ opytuje sa otec.

„Len už prosím i ja nie viac!“ dodal Izidor.

„Nedbám tedy, o jeden týdeň.“

Vrele poľúbil Izidor alabastrovú ručinku, aby dal výraz svojej povďačnosti.

Tak tedy určený bol deň, a s tým všetci traja uspokojení boli. Ach nie všetci, veď otec Gedeon Ústupský začal zpomínať, že on najviac tráti, keď opäť samota bude jeho osudom.

„A Irena?“ nadhodil Izidor.

„Ach, bojím sa, že Irena nebude Eleonora!“ vzdychnul pán Gedeon.

* * *

V nádherne vystrojenej a upravenej svetlici veľkomestského paláca, sedí mladá, sotvy osemnásťte leto prežívšia slečinka, baviac sa prezeraním najnovšieho modného časopisu.

Vstúpi dnu sluha, na striebornom tanieri podávajúc slečinke práve došlý listok. Slečinka vezme list, sluha mlčky ako prišiel tak odišiel.

„Kto že to píše?“ preručie slečinka, „ach! veď to písmo Lorkino, čo že mi tá píše? asnať je len otec nie nebezpečne chorý? To by mi teraz veľmi nevhod prišlo, keď sa blíži doba zábav!“

Roztvorí listok i číta:

„Lúbezná Irénka! Znáš dobre, že náš dobrý otec nelúbi zaoberať sa dopisovaním, a teraz tým menej, lebo ma v tom prekáža jeho nedúživosť, ktorá ho často púta k lúžku. Nebudeš sa tedy diviť, že ti ja píšem v jeho mene, a na jeho priamy rozkaz. On si totižto vrúčne želá, aby si sa čím skôr vrátila domov.“

„Má k tomu vážne a dôležité príčiny, s ktorými ťa oboznámim je hlavnou úlohou tohto listu.“

„Náš dobrý, drahý otec sklúčený i vekom, i starosťami a pohromami, ktoré navštívili a dotkli sa ho hlboko, ako i svojou trapnou nedúživosťou, ktorá menovite od jasene ho zachvátila, veľmi potrebuje opateru milenej ruky. Pri tom často nadehodia ho okamženia, v ktorých neodbytná a veľmi želaná mu je potecha, alebo aspoň prítomnosť detinského srdca.“

„Chvala Bohu! že si ty tam Lorka, ja som veru nesúca za opatrovkiňu nemocných,“ poznamenala slečinka, a dala sa čítať ďalej.

„Ty od mnohých rokov vzdialená z domova, žijúca v radovankách veľkomestského života, ktoré ti úprimne žičíme —“

„Preto ma voláte domov! oh! rozumiem! No ale ďalej!“

„Neznala si dozajista ničoho o našich domácich pomeroch. Si vo veku mladistvého svojho života, ktorému práve tak potrebná je radosť zábav, ako útlemu kvietku oživujúca, z ast a rozkvet jeho podporujúca vlaha. To znám nielen ja z vlastnej skúsenosti, ale uznáva to i náš drahý otec!“

„Pekné uznanie, volať ma na dedinu! Čože ešte príde? list je to dlhý, ako vidím pekne veci obsahuje.“

„A predsa prichodím k tebe so žiadosťou jeho, aby si čo najskôr zakončila radostné chvíle a vrátila sa domov.“

„Vidíš, vec sa má takto:“

„Ja rada a ochotno konám všetko k oblaňčeniu utrpenia milého otca. A rada by sa tomu i ďalej venovala, keby milosť Božia nebola ináčie naložila so mnou. V poslednie roky života môjho otcovský dom bol mi celým svetom, a láska otcova vynahrádzovala mi všetky zábavy a radovanky, po ktorých túžiť oprávnená bych asnať ešte bola tak vekom ako i postavením.“

„Vdovica nech doma sedí, hovorím ja!“ úsečne poznamenala Iréna.

„Necítila som avšak potrebu, ale ani netúžila vystúpiť z úzkeho kruhu otcovského domu.“

„A teraz stať sa to predsa má.“

„Pred tromi rokami zakúpil Javorce Izidor Záplavský, a osadil sa tam.“

„Vari pani sestra zase chce do Javoriec? nenie jej dosť čo zakúsila po boku Richardovom?“ zase Iréna.

„Nedalo sa vyhnúť, že sme s ním vzdor našej utiahnutosti, v ktorej náš dobrý otec žije od časov smrti našej nezapomenuteľnej matky, prišli do častejšieho styku. Medzi susedmi sa tomu vyhnúť nedá. A k tomu otec zaľúbil si tak šlechtetého suseda, že sa mu jeho častejšie návštevy staly dobrodiním. A tak mu navyknul, že keď jedon lebo druhý deň neprišiel, drahému otcovi zdalo sa niečo chybovať, a nespokojnosť zaujala ho v takej miere, že som konečne ja sama odhodlala sa požiadať Záplavského ku častejším návštevám.“

„Veľmi politicky! zvlášte ak je mladý!“

„Toto časté obcovanie s ním, nielen že dobrý dojem malo na zdravotné pomery otcove, ale malo ešte i ďalšie, vážnejšie následky. Nevdojak a nepozorovane vyvinul sa medzi nami tým častým obcovaním priateľský súcit a pomer, tak sme mu navykli, že zvykli sme ho považovať za člena našej malej rodinky.“

„Slovom, som jeho oddanicou.“

„Hovorím! tedy to je to! a čo ešte?“

„Mňa tedy drahý otec utratí! A ty líbezná sestra moja, máš mu mňa vynahradiť. — Veď i tak si bývala vždy jeho miláčkom, a on už vopred teší sa na tvoj skorý návrat.“

„Ale ja sa ani mak naň neteším!“

„Aby si ale navykla na jeho zvyky a obyčaje, praje si, aby si sa vrátila ešte kým som ja doma.“

„Nediv sa, že ti ani slovíčkom neopisujem môjho budúceho. Keď prídeš, vidíš, poznáš ho, a potom súd sama.“

„Tešiac sa tvojmu skorému príchodu, bozkávame ňa srdečne. Buď tak laskavá, odporúčaj ma drahej tetke, ktorej ruky bozkávam. S Bohom tvoja túžobne ňa očakávajúca Eleonora.“

Iréna prečítajúc list zmačkala ho nevrlo rukou, a divný blesk žiaril z jej veľkého tmavého oka.

„Tedy tak! dobre ste si to nahúťali. Preto, že sa pani sestra chce vydat, stať sa ja mám opatrovnícou nemocného otca; ako by som bola diakoniskou alebo milosrdnou sestrou; opustiť mám krásny veľkomestský svet, a zahrabať sa v mrzkej dedine, kde husy sa pasú, a to práve teraz keď blíži sa fašang, a s ním rozličné zábavy, ku ktorým pripravovala som sa už od dávna. Na štyri bále mám pojistených tanečníkov, a teraz miesto zábav mám asnaď pomáhať vystrojiť pani sestru! Či už môže byť nešťastnejšej stvory nado mňa? kto sa mi hubí a kazí každá radosť!“ A čierne oči zaliali sa slzami.

„Ale nie, nebudem plakať, to by uškodilo mohlo mojim očiam, a dnes máme soiré. Čožeby riekol Dunkelwald, keby zpozoroval moje červeno-obrubené, vyplakané očká, do ktorých tak rád pozerá?“

Prejdúc ručinkou cez umele ustrojené zlatobarvé vlásky, zastala pred veľkým zrkadlom, a s úľubou poobzerajúc svoju štíhlu, súmernú postavu, pokračovala v samovrave ďalej:

„Ale čo robiť? k niečomu prísť musí. Najprv, ani slovička tetke, lebo tá bola by v stave ma hneď poslať domov. Kde sa jedná o žiadosť môjho otca, tam nezná a nedopustí žiadosť odpor. A potom už čo? Hm! utajíť list? i to by nebolo od veci. Veď listy na pošte často kapú. A tento dnešný písala aby ktorá priateľka? Ale si len rozmysleli. Je to žiadosť, ako by tú opateru nemocného nemohla prevziať a lepšie viesť odo mňa hocktorá najatá a dobre platená žena. Ale skržlia s grošom, a preto ja mám trpeť, a to všetko, lebo moja drahá sestra chce za muž. Ako by už nebola bývala vydatou, a môže Bohu ďakovať, že ju smrť vysvobodila z manželského jarma. A hľa zabúda na všetko, a znovu kladie si ho na šiju. Nie, ja opravdu nerozumiem Lorču. Veď to tak vyzerá, ako by len mňa zlostiť chcela. Nuž ale nech že sa konečne vydá, keď za tým tak túži, len mne nech dá svätý pokoj —“

Prešla niekoľkokrát strmým krokom po svetlici. Zastane z novu pred zrkadlom, dupne malinkou nožinkou o podlahu i rečie:

„Neidem ani myslieť ďalej o tom!“ Vzdrovite hodila hlávkou, a zapúdila razom všetky neprijemné myšlienky. Sadla k fortepianu, a hrala rozmarne, veselé skladby, a zabudla pritom na list, sestru, otca, bo s veselou hudbou duch jej ulietol do víru veselých zábav, a na tvári po zapúdení všetkých predošlých mračien, uhostil sa z novu líbezný úsmev, ktorý zvláštnu pôvabnosť dodával jej kráse.

Z tohto snenia vytrhnutá bola príchodom tetky, manželky slávneho generála pána baróna z Domovic.

„Donášam ti novínku, Irénka moja!“

Hudba umlkla, Iréna vstala a pobozkajúc nežne rúčku tetuške hovorí: „Prosím tetuška, som celá uchem!“

„A to radostnú novinu!“

„Pre mňa?“ zvedavou robiaca sa Iréna vraví:

„Pre teba, pre celú rodinu. Lorka sa vydáva!“

„A vy tetuška drahá to už znáte?“ prekvapená Iréna zapomína na svoj predošlý úmysel utajiť list.

„No tak tedy i ty znáš? a neriekla si mi o tom ani slovíčka?“ s výčitkou hovorí tetka.

„Práve som dostala list, len čo som ho prečítala, píše mi Lorka. — Oh! ako sa teším! veru zaslúži tá dobrá dušinka —“ štebotala Iréna, ačpráve výraz tváre, a menovite zamračené čelo nestálo v súhlase s jej rečiami.

„I mňa to srdečne teší!“ pretrhuje jej slová tetka. „Tvoj otec mi píše, a do neba vychvaluje jej budúceho. Ale obsahuje ten list i horkú pilulku pre nás!“

„Tak!“ zdľhavo sloví Iréna, dobre tušiac čo tetka mieni.

„Áno! pomysli si, žiada, aby si bezodkladne prišla domov.“

„I Lorka mne to píše!“

„Mne je to nie po vôli, a síce preto, že sa to teraz stať má, keď blíža sa časy našich zábav!“ pokračuje tetka.

„Ach!“ vzdychla Iréna a v duchu dodala: „a mne ešte menej!“

„Nuž ale čože robiť? vôľu otcovu splniť musíme. Ufám ale —“

„A čo, drahá tetuška?“

„Že sa nám skoro navrátiš! Naše kruhy ťažko by ťa pohrešovaly na dlhý čas. — Z dnešných večerínok tiež už nič nebude!“

„Nie? — ach Bože! čo tá Lorka s jej vydajom natropila!“

„No ona za to nemôže. Darmo je. Vôľi Božej nesvobodno sa protivíš. S ujcem generálom dohovorili sme už, aby si s raňajším vlakom odcestovať mohla; telegrafoval už otcovi, preto hľa vystanú dnešné večerinky.“

„Tak skoro? — veď nebudem mať ani času všetky návštevy na rozlučnú porobiť!“ nevrle prehodila Iréna.

„Ako vidím, netešíš sa veľmi návratu domov!“ s výčitkou vo výraze hovorí zadivená baronka. „Čo sa ale týka tých návštev, tie i vystať môžu. Ideš na krátky čas domov, vrátiš sa skoro, a potom tak náhle odcestovať musíš, že ti nezbyva času k návštevám. Omluviť ťa bude mojou vecou. Preto nemáš príčiny nevrlo byť!“

„Veď som ja ani nie, drahá tetuška!“ s lúbeznou pretvárkou vraví Iréna; „velmi, veľmi teším sa, že uvidím môjho drahého otca a lúbeznú sestru!“

„Tak, dieťa moje! vidím, že si dobrého srdca a že s radostou obetuješ detinskej povinnosti terajšie zábavy. Rozkáz Terke, čo má zapakovať. A buď dobrej mysle!“

Tetka odišla.

„Tedy zajtrá ráno?“ pomoci niet. A čo, kebych tak náhle onemocnela a nemohla na cestu? Migréna, závrat a čo ja viem? Daromná nádeja, ani to nepomôže. O deň o dva odročí odchod a za ten čas ležať nemocnou? to neide. Tetka urobí všetko k vôli svojmu bračekovi, môjmu otcovi, pravda, ľahko jej to, veď nie ona, ale ja som obeťou. — Ešte len i dnešnú zábavu mi pokazí! A od nekeho nemôcť sa odobrať. To je hrúza! hrúza! to nezažilo žiadno stvorenie, to všetko mňa nešťastnú potkať muselo.“

Zakryla rukami tvár, chodí po chyži, oči zarosené viac z hnevu nežli žiaľu vynútenými slzami, chcela dať nový výraz svojej nevole, lež prekazená bola príchodom Terky. dosľej opýtať sa, čo slečinke zapakovať má.

„Čo chceš a ty za dobré uznáš,“ sloví Iréna, „spolieham sa úplne na teba. Veď ty tomu lepšie rozumieš. Ja ani to neviem, jak dlho sa tam pobavím, a čo mi všetko treba bude, len prosím ťa, Terka moja, nezabudni na ten hlavokras, čo mi tak dobre sluší a čo sa tak veľmi zdá von Dunkelwaldovi. No urob, ako najlepšie znáš a myslíš. Velké parády na dedine robiť nebudem, ale predsa s'at sa môže niekedy, že príde návšteva —“

Terka nepočúvala ďalšie výlevy a odišla.

(Pokračovanie nasleduje.)

Z pozostalých „Nápisov“ Jána Kollára.*)

Zvelebovaní národu.

Nač my, prosím, našemu šlechtieťstvu krívdu činíme?
Síce na národ nie, dbá ale více na rod.

Proroctví.

Až dokavad trúním svět slouží, ne světu trůny,
tam nebude s lidstvem na světě dobře dotud.

Zmatek řeči.

Ten nečasím těmto sluje občan etný a pobožný,
kdo doma tiše sedí; ven kdo vykoukne — buřič.

Náš věk.

Ó časové, horší než Círcé! méněce veřejný
v chýžky život; na čeleď národy; vlastní na dům.

Věk.

Vždycky novými se náš — ó sláva mu — nálezy věk
stkví:
Sňal těla otroctví, juž ducha jatky slaví.

Slovanská svatba

Národ jest ženichem; choť obec; věno jest řeči sláva;
my chceme, mužili to být, bez chotě mítí věno.

Určení.

Ne pluky, ne droty, ne dřevo jest, ani plátno, olejky,
cil člověka, Slovane! — než rozum a svoboda.

Sňatek.

Nikdo svatby také neviděl v světě jak bude onna:
choť Vltavu kdy Dunaj pojme a Tatru Urál.

Budoucnost.

Jen století! vnukové moudřejší k národu přijdou;
tít po slovansku jenom psáti, ne polsky budou;
tít po slovansku jenom čísti, ne rusky budou;
tít po slovansku jenom hráti, ne česky budou;
tít po slovansku jenom pěti, ne srbsky budou.

Rozpravy večernie o umení staroslovenskom.

Vypravuje P. Z. Hostinský.

(Pokračovanie.)

VII.

Umelství, abo remeslá.

Nezastavte sa na tom, že do oboru umenia vradujem aj remeslá. Patria ony vskutku sem; len neprajné náhlady stredoveku vytisly jich z tohoto chrámu a vykázaly jim miesto na preddvore. Prečo? pre ten samý princíp, ktorý v stredoveku utvoril zemanstvo a mešťanstvo. Aristokracia nielen že bojovala proti občianstvu, ale aj potupovala rukodelstvo, remeslá, priemysel, slovom všetky práce, akými sa stav mešťanský zamestnával. Tak rytierstvo stredoveké, súc mohutné a bohaté, majúv v rukách prostriedky osvety, súc politickým postavením nad druhé stavy povýšené: prisvojilo si aj v obore umenia, tie jeho odvetve. dľa názorov vyššie, dľa umu velebnjšie. Naproti tomu stavu mešťanskému dostaly sa za úkol tie nižšie vetve umenia, slovom remeslá.

Vetve umenia vyššieho, ako staviteľstvo, sochárstvo, hudba a malba, vyvinút sa mohli len potom, keď na pr. v Helade na základe

orby, remesiel a kupectva, zorganizovaly sa štáty a v nich zakvitnul život štátny, teda napospol osveta, a s ňou veda a umenia. Z tej príčiny nazval som remeslá umelstvami. Bo na pr. kto jednu loď shotuje, ten je síce ešte nie ten ideotvorný umelec, v jeho práci máte ale už zárodky umelstva, bo on musí umieť tie brevná otesať, tú žrd v rovnováhe postaviť, tie vetvilá náležite umiestiť. Tak na pr. zlatník musí umieť tie kovy topiť, kovať, modly (modelly) si spraviť a v nich liať. Všetko toto požaduje nielen sbehlosť rúk, ale aj premyslenia a um. A tento um je tvorcom aj umelství.

Z tohoto stanoviska považujte teda remeslá tie staroslovenské, o ktorých tu ná bude reč. A síce chcem tu ná na krátko predstaviť najstaršie počiatky baníctva, kováčstva, kotlárstva, zlatníctva, bednárstva, mlynárstva, pekárstva, tkáčstva, krajčírstva a jiných.

Vidme teda najprv

1. Baníctvo a slovenské pece. — Svet tak myslí, že baníctvo na tých našich krajoch slovenských, Nemci vynašli, ba nielen

*) Lumír č. 17. 1879.

že ho oni započali, ale že ho v Uhrách jedine cudziaci provodzovali. No tomu nie je tak. Bane obrábať, rúdu vykopávať, a kovy robiť, na tom našom hornatom Slovensku, započali boli najprv naši pradedovia. I rozpoviem Vám, ako vyzeralo to baníctvo v ten čas, keď sa naši pradedovia do neho dali.

Za onoho času boli baníci obrovia. Boli to chlapi veličizní a mocní tak, že tú vykopanú rúdu miesili v rukách, ako by len dievka cestu na rezance. Len takým obrom mohlo sa dariť remeslo toto. Bo pomyslíte si: ten kto chce vrchy rozkopávať, kto chce vodu zpod zeme vyčerpávať, kto chce veličizné skaliny rozbíjať, aby tam pod nimi našiel zlato, striebro, diamanty — ten ozaj musí byť za chlapa; ináč chlapiček neodolal by tuná nič.

A takýmto obrom, ktorí za starodávna obrábali bane: dali aj také meno. Jedného nazvali: Valibukom, druhého Kopivrchom, tretieho Miesiželezom. Valibuk bol taký mocný, že už v treťom roku trhal jedličky zo zeme, keď mal ale sedemnášť rokov, to už buky a duby vytrhával z koreňa. Ten Kopivrch premetúval celé vrchy sem a tam, ten Miesiželezo ale z tak hrubého železa, ako storočný buk, medzi dlaními vyšulkaľ cepy, a holýma rukama robil valašky, len akoby strúhal jich z dreva.

A takíto obrovia museli byť za onoho času baníci. Vyhladali si oni pre bane tie najstaršie hory, bo tak mudrovali, že každá rúda rastie pod zemou, práve tak, ako v zahrade ovocia. Čím teda staršia dajeda hora, tým aj rúda lepšie dozrela v nej; čím ale rúda lepšie dozrela, tým bude aj dokonalejšou, a tak zlato mohlo dozrieť len tam, kde sú hory už staročizné. Tak i o tom Valibukovi rozprávali dedovia naši, že ho matka už devädesiat rokov stará porodila, a za sedemnášť rokov nadájala.

Pomyslíte si, aké to mohly byť tie hory za onoho času, keď noha ľudská do nich ešte nebola vstúpila. Tam by si človečik ani tolko miesta nebol mohol očistiť, kde by bol mohol baňu otvoriť. Preto teda bolo treba najprv drevo vyvárať. To bola prvá práca tých najstarších baníkov. Preto, že museli si

najprv dreviská po horách vylamovať, aby mohli bane kopať — dali jim napospol meno: Lomidrevo, a že na horách tých rástla zväčša bučina, ktorú jim prišlo vyvalovať, teda nazvali jich aj Valibukmi. To bola prvá práca dostať sa do komory zlata a striebra.

Druhá práca bola: dať sa do kopania. A tu začali kopať do hrudí zeme. Keď už na tvári jej ležaly veličizné skaliská: i aké že mohly byť tie skaliská vnutí tých staručičkých hôr, kde sa predrať museli, keď drahé kamenie najst chceli. Tu teda, keď už zrub začali, museli vynášať zem a štrk, a sosypovať to na hrobly. Z toho povstaly nové hrby alebo vrchy. Preto po tejto práci druhej, nazvali baníkov: kopivrchami, jedno za to, že vrchy rozkopávali, druhô ale za to, že z vykpanej zásoby vrchy nakopili. No ale nemali oni len so zemou a hlinou do roboty. Keď už na vrchu hory našli skália, tým viac prišli na skaliny, čím nižšie začali sa prebíjať do vnútra zeme. A tu ozrutné skaliská rozvárať museli, no nieleu rozvárať, ale neraz až na kúštiky rozlámať. Preto teda týchto baníkov nazvali skalomejcami, bo skaly rukama miali, aby jich potom na kopy vynášali. — Keď na tvári zeme našli rúdu, kopali a kopali dnu do zeme: tak, ako kopú sa studne; a že na tento spôsob bane kopali: preto nazvali jich: studniarmi. Do takej bane ale, ktorá šla dnu do zeme ako studňa, potrebné jim byly aj rebriny a všeliaké drevá, z ktorých narobili si stavy. Tu zase bolo treba chlapa mocného. A že baníci takí boli, teda hocakú brezu zohli, spravili húžvu, s húžvou sviazali drevá a natočili rebriny — preto prezvali jich aj: húžviarmi.

Takí boli baníci, kým sa len dostať mohli ku ležovisku rúdy. Keď ju ale na to dostali na vrch zeme, tu zase tak ťažké práce jich čakali. Z tých skál, z ktorých vykukávala zornička zlata, striebra alebo medi, museli zorničku tú vylúpiť. Mlatkov ale v ten čas ešte nemali, no mali už cepy. A hľa, ako ináč cepami mlátevati zrno, tak teraz nimi rozbíjali kamene, v ktorých ležalo zrno zlata alebo striebra. — No nebolo v ten čas

ešte lejárne abo huty: i čo teda urobili? — vykopali do zeme jamu, nasypali do nej rúdu, a tak pri ohni, keď sa táto topiť začala, rozdúchali drahé kamenia od druhého. Na tento spôsob baníci stali sa bohatými, bo v ten čas nerobili ešte na šichty, ale čo si kto zarobil, to si odniesol aj domov na výživu pre rodinku svoju.

Zlato je lakomô. Na to máme príklad už staroveký. Keď ten Valibuk, Kopivrch a Miesižezezo vyrábali raz rúdu u jedného pána, a tento jim nechcel požičať mechy, kde by svoj výdel boli vložili: teda odniesli oni i svoju i pánovu čiastku. Nahnevaný pán pustil za nimi divého bujaka, aby jich poklal, pustil aj divého vepra, aby jich roztrhal — no Valibuk bujakovi prekrútnul krk a mrštil ho o zem, potom chytil vepra a roztrhnul na poli.

Bujak a vepor zobrazujú tuná baníctvu odporne živly. Keď slnko vstupuje do znaku bujaka v čas jarný, obyčajne nastanú časy daždivé: tieto ale prácam baníckym prekážajú. Tak vepor značí tiež vodu, vodu už ale tú, čo sa dnu do baní predrala a tam práce banícke obťažuje. I jeden i druhý odpor ale prevládajú baníci.

Ako ale obrovskí boli chlapovia tí naši predkovia, tak oni predstavovali si aj inakšie svet podzemný. Oni mysleli, že každá rúda má svoju okremitú krajinu, na pr. striebro prebýva v tom, zlato zase v inom kraji. Nad krajinami tymito panovaly princezky, jedna v krajine meďi, druhá v krajine striebra, tretia v krajine zlata. Každá z nich mala aj svoj osobitný zámok; a síce tá prvá medenná, tá druhá strieborná, tá tretia zlatá. No a práve tak sa aj nosievaly knahyne tieto; tá najstaršia mala šaty z nitiek medenných tá strelná zo strieborných, a tá najmladšia zo zlatých utkané. Okolo každého zámku stály zahrady, kde, dľa krajiny, rodily sa medenné, abo strieborné, abo zlaté jablčka.

Ako ale akékoľvek poklady na tomto svete majú svojich nepriateľov, tak jich mali aj baníci. Nepriateľstvo toto zosobnené je v drakovi: tento má v moci tie zámky podzemné a jich knahyne, ktoré panujú nad pokladmi. Môžete si teda pomysleť, ako ťažko museli

bojovať baníci za starodávna. No chlapi naši nezlakli sa šiarkanov, čoby kolkokolvek hláv boli mali. Vzali oni do rúk valašky a mlatky, rúbali tie skaliská, kde poklady skryté ležaly. Najsamprv priletel k nim drak šesťhlavý: no oni pasovali sa s tými skaliskami, a keď presekli tri skalisté úložiny od vrchu zeme, tu hneď popadaly aj tri hlavy drakove: veď tie skaliny byly jeho hlavy. Teraz objavila sa jim krajina medenná, vošli do zahrady a nabrali si do kapsy meď v podobe jablka narastenú.

Baníci naši ale s tým spokojní neboli; prelamovali oni skaliská aj ďalej. Tu zase prihrmel k nim nafúkaný drak deväťhlavý. Oni zase pustili sa s ním za pasy, valaškami a mlatkami poprebýjali poznovu druhé tri úložiská skál, a tu hneď drakovi opadaly hlavy. — Teraz dostali sa baníci do krajiny, kde sa striebro rodí, i tu poodlamovali si v zahrade konáriky s jablkami striebornými a položili si jich do torby.

No najviac práce stálo jich, kým sa prebiliti do krajiny zlata. Ako počali ďalej vy-lamovať skaly, tu zase doletel k nim drak to už dvanásťhlavý, hroziac jim, že ak neodstanú, že jich zahodí do jazera olovom vriaceho. Naši obrovskí baníci ale nedali sa odstrašiť, prekopali aj tie ostatné úložiská, a tu hneď hlavy drakove popadaly — baníci ale dostali sa ku zámku zo zlata a nabrali si zlaté jablčka do zahrady podzemnej.

A teraz môžete uhádnuť: prečo jeden kov má väčšiu cenu ako druhý. Preto, bo kým sa baníci dobyli ku meďi, bolo jim treba prebit sa cez tri vrstvy skál; keď ale chceli prísť ku striebru, tu už museli nové tri vrstvy prelamovať, a kým dostali sa hen ku zlatu, tu zase nové ležoviská skalísk porozbýjať museli. Čím väčšou prácou nadobývali teda dajedon kov, tým sa aj v práci viacej potili, tým ale stal sa aj sám kov vzácnejším. A zase čím ťažšie dobýjal sa dajedon kov, tým bol aj krásnejším. Tak urobil Pán Boh na svete, že všetko, čo je vzácne a krásne, musíme si ťažko horko vydobývať.

Krem draka, čo strážil poklady podzemné, zuali dedovia naši ešte aj druhých duchov

Takýto jeden bol Loktibrada a druhý Knofta vták. Najprv poviem vám, čo bol Loktibrada.

Loktibrada abo Lokeš bol i dobrý i zlý duch. Predstavovali si ho ako na piad mužika, bol bachratý, nosil klobúk ako lievik a mal bradu šedivú, na lokeť dlhú: preto prezvali ho aj Loktibradom. Nenávidel svetlo, ale predsa rád sa ohrieval pri ohníku: keď videl v dajednom dome oheň, teda díval sa kochom do kuchyne. Ináče predstavovali si ho ako mužika dobrodružského. Býval on sluhom Knoftovým, donášal mu chýry o tom, čo sa robí v kráľovstvách podzemných. Nekde držali ho aj za brata Knoftovho.

I prečože bol on zloduchom pre baníkov? Preto, že keď títo poberali sa otvorit baňu, predstavil sa jim Lokeš ako strašidlo, keď robili šichty v bani, zjedol jim obed. Najviac ale nenávideli ho za to, že bol kováčom. O Lokešovi ako kováčovi bude reč pri kováčoch. On vykoval prvé zbroje, a tak zapríčinil prvé rozbroje medzi ľuďmi v pokoji si žijúcimi. V tomto smysle Lokeš je zloduch.

Z druhej strany ale mali ho aj za dobrého ducha. A síce Lokeš kamarátil sa i s mesiačkom i s hviezdami. On znal všetko, čo sa deje na nebi, v povetrí, na zemi, v mori. On všade mal prístup, bo, ako si baníci vypravovali, on bol synom kráľa ohňa. Ako taký on rozpaloval oheň vo vnútri zeme, rozpálené kovy počaly tiecť ako prúdy, rovné s rovnými sa družily, a ustydnuté na jednom mieste usadily. Podľa dlžosti brady Lokešovej merali aj usadliny roztopených kovov. Loket a Lokeš majú jeden význam. Že teda on vyvábil moci ohňa vo vnútri zeme ukryté a tým tvoril všeliaké rúdy v kovárni podzemnej: preto si ho baníci ctíli, ctíli si ho tým viac, že keď on z kovov nimi vykopaných narobil rozličné veci: tieto draho predávali a tak aj jim robil na ruku.

Teraz počúvajte, čo bol ten Knofta, abo Knofta vták. Či by mali dajakú cenu poklady v zemi ukryté? Nie. No a to bol Knofta vták, ktorý tie podzemné poklady na svetlo vynášal. Tam v zemi ležaly vzorky všeliakých kovov: ľudia jich ale neznali, bo jich ešte nevideli. Knofta teda bol ten duch, ktorý i kovy i baníkov sprevádzal ku bráne

svetla z tých tmavých podzemných jaskov, kde baníci robievali. — Ptáci nelietajú v noci, tak aj Knofta, keď sa pustil letky, vyviedol baníkov na svetlo, ku tvári zeme. Knofta teda sprostredkoval to požehnanie, ktoré baníci našli v hlbine zeme. Knoftovým sluhom bol had, preto baníci nikdy nezabíjajú hada, bo had ukazuje jim diery do všeliakých ležovísk, kde nachodia sa drahé kovy. Veď viete, že i ten mnohohlavý šiarkan strážil svoje medenné, strieborné a zlaté zámky. Takýchto hadov, abo sluhov Knoftových, nazvali zlatonosnými abo kráľovskými. Hadi títo mali kriedla, boli napospol povahy dobrej, bo aj Knofta, jích pán, bol duch dobrý.

Vypravovali o Knofta ptákoch, že mali hlavu sokolaciu, dajedni že jastrabaciu, a že keď pozdvihli hlavu svoju, všetko sa naraz zajasalo v tých diarach temných. Preto volali jich aj kráľovskými leskní. I čože byly tieto lesky? nič inšie, ako tie lesknúce sa očká, akými sa kovy, rozliate na humnách podzemných, ligotaly. A na takéto toky drahým kovom pokryté viedli tí hadkovia našich baníkov. Preto oni držali hadov tých aj za veštcov. Drahú rúdu, akú našli za hadom, dali si vložiť do pása, do prsteňa, do obrúčky a do všeliakých nádob. Obrúčka a prsteň s jeho kameňom napodobňovali úplne hada. Takýto prsteň, pás atď. bo! pokladom rediny a prechádzal v nej z kolena na koleno.

Na pamiatku tejto družinnej úcty baníckej dedovia naši ponad vchod do bani a nad dverami svojích chalúp vyložili na znak jednu na modro a červeno farvenú sklenú guľu (nekde modrú a žltú), okolo guľi tejto obvinuty bol had, na lavo a pravo ale videl si na doske vyrezané kriedla. Nad sklenenou guľou stála nekde z dreva vyrezaná hlava sokola.

Takéto hľa byly za starodávna obrazy, v ktorých si pradedovia naši hada, ako vodiča dobrého, a Knoftu, ako ducha dobrého, predst. vovali. A obrazy tieto najdete aj podnes pri vchodu baní, abo na štíte domčoku baníckom.

Keď už baníci tak trápne boli kovy vymohli z pazúrov drakov, ostávala jim ešte jedna značná práca: a síce topenia kovov.

Na počiatku tí obrovia cepami roztĺkali rúdu, položili ju do ohňa, a tak potom vlastnou parou oddúchali trosky. Bola to ale práca pozdná a ťažká. Preto pozdejšie vystavili si pece a v nich topievali rúdu. Do peci položili jeden veľký hlinený hrnok, doňho nasypali rúdu a túto topili ohňom zôkol hrnka rozžatým. Pozdejšie remeslo toto zase zdokonalili. A síce pripravili ku peci mechy a nimi oheň rozduchovali. Samé mechy fahalo koleso, vodou krútené. Pece, v ktorých na tento spôsob topili rúdy, volali napospol: peccami slovenskými. A tak teda Sloveni nie len že vynášli bane a obrovskými silami jich obrábali, no oni vynášli v Uhrách aj prvý spôsob, ako treba rúdy topiť abo liať.

A tu zase pôvod tohoto vynálezu pripisovali dobrému duchu Kňofťovmu. Tento pod tou výminkou podvolil sa vynášať ku svetlu nakopané rúdy, jestli mu dajú tolko baranov a vody, koľko potrebuje, aby zahasil plameň z pyskov jeho blńciaci. V tomto názore máte krásne znázornenú pec slovenskú. Tie barany, ktoré žiada Kňofta, aby nasýtil

žalúdok svoj: sú nič inšie, jako tie vozíky, na ktorých rúdu do pece vozili, a tie vedrá s vodou neznačia zase inšie, ako riekú, ktorá pomocou kolesá mechy dúchala a tak oheň okolo rúdy rozduchovala.

No viete, že bane hlboko do zemi kopajú. Keď teda rúdu chceli vyťahnúť zpod zeme na svetlo, teda na vrchu bani postavili zrub a tak ťabali rúdu vo vedrách na povrazi zdola hore. Tu máte tie vedrá, v akých si žiada Kňofta vodu, aby smäd svoj zahasil. Ono spúšťanie a fahanie vedra napodobňovali lietaniu ptáka, a preto i Kňoftu, toho kráľa svetla v temnostach podzemských, nazvali ptákom svetla.

Videli ste, že baníci za starodávna museli v potu tvári rozbíjať skaly, aby sa dostali k pokladom. I akýmže spôsobom premáhali tých drakov? Poviem vám. Narobili si sekery, mlatky, čakany, vozíky, povrazy, vane a tým podobné nástroje. Vidíte, tak skrze baníkov povstali aj nové remeslá na Slovensku. Prvé takéto remeslo bolo umelstvo kovácke.

(Dokončenie nasleduje.)

Jednota literárnej reči u Nemcov a Slovanov.

Pán A. Budilovič pojednával vo svojej prednáške o literárnej jednote Slovanov. O tomto sa už zmienili naše „Nár. Noviny“ v č. 62 t. r. My tu neideme hovoriť o potrebe jednej literárnej slovanskej reči, ponevác je za ňu zaujatý každý Slovan; ale v stručnosti predstavíme si a porovnáme: či bolo ťažšie nemecké nárečia v jednu literárnu reč spojiť a či bude ťažšie pre všetkých Slovanov jednu z jejích reči za všeobecnú literárnu ustáliť.

Kto zná viac slovanských nárečí, ten bude jak s náhľadom Budiloviča, Ječínaca, Jungmanna, Stúra atď. na čistom; kto ale okrem materčiny nevládze alebo nepozná príbuznosť iných slov. nárečí, tak myslím, že ten na prednášku Budilovičovu položí hrubý otáznik. No ináč sa má vec, keď aspoň štyry slov. nárečia jedno s druhým porovnáme a tu iste ten hrubý otáznik s výkriknikom možností zameníme.

Kolkože je Nemcov, čo svojou literárnou rečou hovoria? (Ani sám Bismark ju v každom čase nenasleduje!) Každý švandruje vôbec tak, ako sa naučil: po švábsky, bavorsky, franský, alemansky, saský, frajburgsky, voigtlandsky, lužický, vajsensfeldsky, thüringsky, majningsky, oldenburgsky atď. Všetci títo „Nemci“ pri rozhovore jeden s druhým na pr. Sas s Oldenburčanom hodne sluch napína, aby sa porozumeli; ale čítajúci na pr. „Deutsche Zeitung“ dobre jej rozumia, lebo sa v literárnej nemčine od malička cvičia, tak ako ku pr. slovenské evanj. deti v bibličtine a pravoslavné srbské v staroslovančine.

I nemecká liter. reč mala teda hodne hatí a ťažkostí, dokiaľ sa oblúbenou stala, ale Nemci sú už na čistom; či teda slovanské nárečia by neboly — jedno lebo druhé — súčasne za spisovnú reč?

Jako nemecké nárečia rovnajú sa terajšej nemčine a jako slovanské nárečia si i bez

tej „jednoty“ rozumejú, to si najlepšie tak predstavíme, keď si pár viet z nárečia slovan-ského prečítame a porovnáme: jako bolo možno Nemcom spisovnú a jako bude možno Slovanom jednu spisovnú reč ustálit.

Uvádžam tu k nemčine spôsoby mlavy toho rozličného nem. úarečia, ktorý sa v L. Thomasovom diele „Die Völkerkunde“ nachodia.

1. S. Bavorčania písali takto (nárečím):

„O du edles brauns Biär,
Wie viel Tugend hastan diar,
I nicks besass auf da Weld,
Bist ma liabr als Huat voll Gäld.
Wenn i an brauns Biär hoab iad'r Mangng
(Morgen)
Kan ian Plundar alle zsam schlagng.“

2. Frankské nárečie:

„Der Schlossergesell. — A Schlosser haut an
G'sell'n g'hat, der haut su langsam g'feilt
Und wenn er z' Mitto g'ess'n haut, dan
ober haut er g'eilt.“

3. Švábske nárečie:

„Was stoht döt doba uffem Bergk
Un sihht so feischer (finster) drei?
Es ischt der Winter, schtill und schtamm,
Er goischtat (geistert, spukt) uffem Bussa rum
Und lueght ins Dörfle rei.“ (Waitzmann.)

4. Švábsky rozhovor:

A: „Kute Nöbet! Warscht ti Nacht in
Werzhaus?“

B: „Née! (Nein) Ich war net terheem.“

5. Nižno-švábsky (Aus der Schulmeister-
wahl zu Blindheim, von Wagner):

„Dees ischt a Mensch dees, a kuonützigs!
Wart, i vill dirs anderscht sagga! Du! pumm
Gans merkt net, vas ich mit ihr voaar hau.
S sott ihra so selber einfalla. Es ischt jo
im ganze Flecka kuo Mädle, des zura Schul-
maschtere dersch; s' ischt so nunz mai, seit
der nai Schultes*) do ischt, dees ischt eaba
a Herra-Schultes. Dear losst mi und mein
Mann nunz mai getta. Der alt ischt vil bräfer
gwea.“

6. Alemanským nárečím:

„Das Liedlen vom Kirschbaum
Der Liebgott het zum Früchlig gseit:
„Gang deck im Vürmli an si Tisch!““

*) Schultes = Schultheiss = rychtár.

Druf het der Chriesbaum Blätter treit,
Viel tuusig Blätter grün u. frisch.“
(Hebel.)

7. Nárečím v královstve saskom:

A: Galück auf! Kahr! (Karl) Wulenden
warste däh? —

B: Ich ha schune ganzen Morgen hette
Kupwithing, do bin ich a wink hutzen gange
zamen Poi (Pathen) Dafet.

A: Ja suh! Sei netta Madla za Rocken
bei denn Pod? As ging racht za.“

8. Nárečím Voigtlandským:

„Den Bouerstond well ich mir loum (loben),
der is son g'waltich schia; um hett ich schou
a Maanel Boum (Mandel Buben) um in der
Stoubka fesel (kein bischen) Romu, sou theit
ich sie erzia ze Bouern.“

9. Lužickým nárečím:

„Wenn mir warn ei'n Hemmel kummen, hä
der Plachan End genummen,
Do is keen Akzis und keene Staier, alles
wulfeel, nischte thaier,
In däm Hemmel es ä Läwe, Strizel kriggt
mer ock und Bäwe (Buttergebäck),
Hunnichbemmen, dos se kläcken, doss mr
muss de Fenger läcken.“

10. Thüringským nárečím:

„As kömmt a Rie (Regen),
Dar möcht uns Bie (Beine),
As kömmt a Goos (Guss),
Dar möcht uns noos (nass),
As kömmt a Mucku (Mücke),
Die möcht uns truckn (trocken).“

11. Ďalej lüneburgským nárečím:

„Vörr hunnert Jahren lähvt im Haiden-
hopp äin frommer Minsch, von Namen Stähr.
Wäil häi so fromm wöhr, so gäif ett väile
Lüh, däi ämm dettwegen niedisch tou wöhren
unn upp ale Wies ämm watt wullen. Häi
awer kümmer sick wenig darüm, schöll aläi
Lüh uut, unn säh bih allen, wat häi däh
unn anfüng. jümm (ihnen) tumm Trotz: „midd
Goddess Hölp und Währ,“ wobich säi sick
allemal argerten.“

12. Der Hamburger Bürgereid:

„Ick lave (gelobe) und schwöre tho Gott,
dat ick düsser Rahde und düsser Stadt will
truw und hold wesen (sein), eer bestes söken
unde Schaden affwenden, alsa ick beste kann
und mag, ock nenen Upsaet (keinen Aufruhr)
weder düssen Rahde und düsser Stadt maken,“
atd.

13. (Einer beklagt sich bitterlich, dass er für das Ausreissen eines Zahns beim Doctor fünf „Böhmen“ (Silbergroschen) hatte bezahlen müssen.) Nasledovne:

„Wisst, inse Schmid, dar noahm mer letzt an raus an biesa Zoahn, dam torscht ich ock zwien Biehna gahn, meh wuld' a goar ne llu do derfüre hott a mich zweemal oder drei ei senner Stube ringeschloppt; dar hott' anne Rackerei!“

14. Lütke Kinner treet in den Schaut, graute Kinner int Hert.“ (Kleine Kinder treten in den Schoos, grosse in das Herz).

15. Elberfeldským nárečím:

„A Pastor genk över ä Feild, wo en Bur am bouen war. „Her Pastor.“ rep de Bur, „wathev i am Sonntag vör en gode Predigt gehaulen?“ — „Wovon hev ick dann gepredigt?“ seit de Pastor. — „Ja, He Pastor, wen eck dat wössten, so möt eck hie de Plog ni haulen.“ —

Takto Nemci hovoriae všelijako, tak aj písavali. A teraz? Aký to rozdiel!!

K slovenčine.

1. Rusky (slovenským pravopisom):

„Vysoko ty gnezdo postavil
Slavian polunočnych Orel!
Široko krilja ty rozpravil,
Daleko v nebo ty usel!“ (Chomiakov.)

2. Rusky:

„1869. godu ja putešestvoval v Azii po chrebtu tech gor, kotoryja imenujutsa na tatarskom jazyke z o l o t y m i.“ (Z cestopisu.)

3. Rusky:

Slavian isem i Slavian budu,
Černe čizmy nosit budu,
Černe čizmy ot čizmarja,
Ostroženky ot kovarja.
Neumru na solomje,
A umru na poli;
Kogda s konia spadnu,
Sabelka zazvonit.

4. Srbsky:

„Ing Bogdan i Ingovići.
Stary Bogdan na oblaku sedi,
Srbske zemlje zabrinuto gledí;
Al pytaju njega (pytajú sa ho) devet tíca
(vtákov),

Devet Ingovića:

Šta je, (čo je) babo? šta se dole zbyva?
Da li (nuž či) Srbstvo tama (tma) još (ešte)
pokryva?

Dali mu uvek (na veky, vždy,) još od onog
dana (dña)

Slava zakopana?“

(Mifa Popović.)

5. Srbsky:

„Negledajte ko
je ko, kad sudite,
nego pravedan
sud sudite.“

„Poštujte sva-
koga; bratu lubi-
te; Boga se bojte;
cara poštujte.“

Slovensky:

„Nehľadte kto je
kto, keď súdíte,
ale spravodlivý
súd súdte.“

„Uctíte každé-
ho; bratstvo ľub-
te; Boha sa bojte;
cára ctite.“

Polsky:

„Nie sądzcie
według widzenia,
ale sprawdliwý
sąd sądzcie.“

„Wszystkie
czciycie; brater-
stwo miluycie;
Boga się bójcie;
króla w uczciwości
míeycie.“

Takto Slaviani hovoria. Či jich nerozumieme lepšie, jako Nemec Nemca, keď nehovorí literárnou rečou? Ja som sa jedného Nemca a to notára zpýtal: či rozumie tej nemčine tu pod č. 13., 14. a 15. uvedenej? Ani mak! A predsa sú Nemci už „Hoch dajči“ aspoň na papieri, keď aj nie v domácnosti.

Jestli teda ďalej ponímať budeme tento predmet, zastavíme sa už pri hotovom a idea Štúrova stane sa skutkom.

Častým čítaním bez mluvnice a pri pomoci slovníka každý Slovan ktorúkoľvek slovenskú reč môže si za krátky čas osvojiť. To zo zkušnosti hovorím, keď pripomínam, že som sa ja sám za pol roka srbskú reč naučil čítať, písať, rozumeť a hovoriť. Roku 1869 shováral som sa v Prešporoku so štyrmi Bulharmi, ktorí z Prahy na vakácie domov cestovali. Títo mladí ľudia, jako mi hovorili, keď v Prahe za prvé dva mesiace pobudli, počali už plynné česky hovoriť a radostne s porozumením počúvali moju slovenčinu, na ktorú mi bulharsky ticho a zretedne odpovedali, čo som ja — nikdy pred tým nepočúvúc bulharskú reč — dobre porozumel. Keď ale medzi sebou započali rýchlo slová sypať, to už pravda veľmi ťažko k porozumeniu bolo. Musel by najprv človek privyknuť výslovnosti.

Drahotín Miloslavský.

Drobnosti.

Medzinárodný kongress literárny sišiel sa dňa 9. júna v Londýne, aby porokoval a usniesol sa o tom, čo je potrebné k zachráneniu literárneho majetku. Z vynikajúcich účastníkov menujeme lorda Beaconsfieldea, Abouta, Viktora Iluga, Ivana Turgeneva, J. Nordmanna, Szimanovského atď. Usnešeno hlavne toto: 1. len spisovateľovi prislúcha právo prekladu svojich diel, a sice na dobu, dokiaľ trvá právo nakladateľské originálu; 2. medzinárodný spolok spisovateľov prejme úlohu prostredkovania medzi spisovateľmi, prekladateľmi a nakladateľmi; 3. preto v spolkovej kancelárii zapisovaný bude soznam spisov dosiaľ neuverejnených, aby zároveň s originálom vydaný byť mohol i preklad; 4. v tejto kancelárii poučif sa môžu pôvodca, prekladateľ a nakladateľ o svojich právach; 5. spisy vydané prostredkovaním medzinárodného spolku na titulnom liste dostanú poznámku: „Preklad spisovateľom a medzinárodným spolkom spisovateľov jedine schválený.“ Za budúce sídlo kongressu ustanovený je Lisabon.

Professor Nordenskjöld, ktorý vydal sa s parníkom „Vega“ na vyhľadanie cesty severným morom pozdĺž sibírskeho brehu do tichého oceánu a niekde zamrzol, dal o sebe znaky života. Podľa telegramu kupca Sibirjakova, Rusa, ktorý najviac zaujíma sa o morskú plavbu na sibírske bregoch, zaslaného „Zemepisným zprávam“ od 16. mája, dostal od profesora Nordenskjölda list od 25. sept. 1878. Loď „Vega“ zamrzla dňa 16. sept. u „Srdcového Kameňa“ na severovýchodnej časti čukotského nosu pod 67° 2' severnej šírky a 172° 33' západnej dĺžky, meráno od greenwichskej hviezdárni, 100 morských míľ od Beringovho prieplavu (zo severného mora do tichého oceánu medzi Asiou a Amerikou). Na lodi je všetko zdrávo, zásob potrav a uhlia hojnosť. List poslaný bol po Čukčovi do Anadyru a došiel 28. apríla t. r. do Irkutsku. Je nádeja,

že zanedlho „Vega“ sprostena ľadu šťastne vykoná svoju výpravu. Počiatkom mája vyplula z Malmö v Švédsku loď „Nordenskjöld“, vystrojená vlastným nákladom Sibirjakovým, na vyhľadanie „Vegy“, majúce okrem toho i vedecké účele.

Dr. Kanitz, známy cestovateľ menovite po južnom Slovansku, vyznačujúci sa v spisoch svojich nie obyčajnou u nemeckých spisovateľov nešťastnosťou a objektivitou, zaslal na moskevskú etnografickú výstavu mimo velezajímavej knihy: „Dunajské Bulharsko a Balkán“ tiež i četnú sbierku vlastnou rukou podľa prírody zhotovených náčrtkov, ktoré obsahujú typy bulharské, srbské, černoehorské, bosenské, heregovské atď. atď. Sbiierka táto v Moskve na seba púta všeobecnú pozornosť. Ruská vláda zamýšľa vraj sbierku tú vo veľmi skvostnej úprave a pri spolupôsobení najčelnejších ruských umelcov vydať tlačom.

Zajímavý úkaz pozorovali dňa 7. júna v niektorých krajinách Švajciarska. Od Curychu až k bodamskému jazeru videné boly ohromné roje motýľov a sice motýľov bodliakových (Vanessa cardui). Hnedý ten motýľ, červenoskvritý, je dosť častý, húsenica jeho živi sa bodliakmi, prhlavami, a tak nerobí žiadnu škodu. Motýly letely smerom od západu k východu, a má sa za to, že boli zahnaní z Talie značnými lejakmi a povodňami posledných dníov, čo dokazuje i tá okolnosť, že i na Alpách našli množstvo motýľov zmrzlých na snáhu.

Románsky kostolček, prináležajúci vel. OO. Františkánom, nachodí sa na hore sv. Stanislava pod Haličom (v Haliči). Pochodí bezpochyby z XI. stolia. V ňom nachodí sa z veľmi starej doby podobizna poľského kráľa Boleslava Stydlivého. Kostolček ten opravovať budú pričinením viedeňskej centrálnej komissie pre zachovávanie starých umeleckých pamiatok.

Literatúra a umenie.

Slovenský Letopis pre historiu, topografiu, archaeológiu a ethnografiu. Redaktor a vydavateľ Fr. V. Sasinek. Ročníku III. sošit 2. Obsah: Simon de Keza. Záhadné dejepisné otázky (Pokračovanie: 8. Osudy Slovenska po páde Moravskej državy. 9. Zdáliž Maďari vyhubili Slovákov? 10. Zdáliž Maďari vyhubili kresťanstvo? 12. Účinkovanie cyrillo-methodejskej cirkve. 13. Zdáliž cyrillo-methodejská cirkve bola spojená s Rímom?) Ján Filipec, biskup veľkvaradinský od r. 1476. Z pamätnej knihy pp. Františkánov v Uhor. Hradišti. Cechovné listiny. Listy ženské. Drobnosti. — „Slovenský Letopis“ vychodí v Skalici

(Szakoleza, via Göding) v štvrtročných 6-hárkových sošitoch. Predplatná cena obnáša na celý rok 3 zl., pre chudobných učiteľov a žiakov 2 zl.

Vyzvanie na Slovensko.

Jako už zo zpráv pohádkovej komissie známo, sbierame piesne, povesti, zvyky, obyčaje, hry, porekadlá atď. tiež na Slovensku, hodlajúce látku tú dla peňažitých pomerov a dla množstva sobranej látky spôsobom v komissii obvyklým vydať.

Po prázdninách vyjde 1. sošit slovenských piesní. Sbiierku pod tlač upravuje istý osvedčený

priaznivec náš na Slovensku; i žiadame tedy, aby všetci priaznivci naši, ktorí nám v podniku tom pomáhajú, piesne medzi ľudom sobrane zaslali sl. redakcii „Národných Novín“ v Turč. Sv. Martine. Ktoby však cheel už pre prvý sošit sobranú látku odovzdať, nech tak urobí do 1. septembra bež. r.

Prosíme snažne, aby piesne, pokiaľ to možno, i s nápევami zasielané byly.

Príspevky jiného druhu (povesti, rozprávky, hry, obyčaje atď.) prijíma ustavične komissia sama (Praha, Perštýn, č. 13).

Z pohádkovej komissie literárneho a rečníckeho spolku „Slavia.“

V Prahe, dňa 15. júna 1879.

Vaclav Macák,   **Jaroslav Vlček,**
t. č. predseda.   t. č. jednatel.

Prihlas k veľactenému obecnstvu.

Zakončujúc **prvé polročie IX. ročníka „Orla,“** držíme za svoju povinnosť prihlásiť sa ku veľactenému svojmu obecnstvu.

O potrebe zábavno-poučného časopisu pre slovenské obecnstvo v prítomných trudných a neradostných časiech, písano už bolo tolko, že keby sme o tom i my prítomne písať chceli, museli by sme mimovoľne opätovať, čo už, a snáď i lepšie a dôkladnejšie napísané bolo, nežli by sa to nám vydarilo. Každý, ktorému koľko tolko záleží na zachovaní a zachránení rýdzosti slovenského života, je dozajista s nami o tom úplne presvedčený, že bez zábavno-poučného časopisu nesmieme byť, jestli len s preloženými na kríž rukami nemienime, hnatí jakýmsi nekresťanským a tak i neslovanským pudom fatalismu čakať na zachvátenie nás záplavy, ohrozujúcej náš národný život.

Ale keď sme o tom presvedčení, potom i každého národnou povinnosťou je na tom všemožne účinkovať, aby jediný tomuto životu posvätený orgán neživoril len biedne, ale aby zkvetal.

A to stať sa môže len hojným a vydatným podporovaním ho v materiálnom a duševnom ohľade.

„Orlo“ pejmami popredných básnikov našich hovorí k obecnstvu slovenskému; povestami namáha sa pripraviť milú zábavu šlechetným dcéram slovenského národa; poučnými článkami pestuje a rozširuje vedomosti, v každom ohľade snaží sa zodpovedať svojej úlohe. A robil by to ešte vo väčšej miere, keby nebol v lete svojom hatený hmotnými nedostatkami. Ale tie žiaľbohu veľmi ochromujú bystrosť jeho.

Nie je, myslíme, neskromná prosba naša, keď teraz na konci prvého polročia obracame sa ku všetkým, malomyslnosťou a fatalismom nezachváteným a honbe po materialisme neprepadlým synom a dcéram slovenského národa, aby laskave zaujali sa „Orlo“ a mali starosť o hojné rozmnoženie počtu jeho predplatiteľov.

S dosiaľ vyšlými čísly IX. ročníka môžeme slúžiť, ba máme este značnejšiu zásobu i úplných výtiskov minulého VIII. ročníka, ktorý tiež na žiadosť každému dopošleme.

Konečne prosíme o čím skoršie obaovenie predplatkov, ktorým s týmto číslom končí sa doba predplatenia, ako i to: aby ktorým „Orlo“ dosiaľ na úver doposielaný bol, svoje doplatky a ďalšie predplatky bezodkladne doposlať ráčili, žeby nepretržené doposielanie neutrpelo ujmu.

Opätovne odporúčame tieto prosby laskavému uváženiu!

V Turč. Sv. Martine, na deň Jána 1879.

Redakcia a vydavateľstvo „ORLA.“

OBSAH: Na Jána, J. A. — Orol selejský. Historická povest. (Pokračovanie.) — Pribislav. Poviestka o páde zadunajských Slovákov. (Dokončenie.) B. Tatran. — Zmyja. Román básnický od Slováckého. (Dokončenie.) Petruškin. — Nihilismus. Povest. Podáva Samo Samovič. — Spev poeta. — Co to v očiach Tvojich sviety? Bohofubský. — Sestra koketa. Obrazy zo života. — Z pozostalých „Nápisov“ Jána Kollára. — Rozpravy večernie o umení staroslovenskom. Vypravuje P. Z. Hostinský. (Pokračovanie.) — Jednota literárnej reči u Nemcov a Slovanov. Drahotín Miloslavský. — Drobnosti. — Literatúra a umenie. — Prihlas k veľactenému obecnstvu.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., poloročne 2 zl. 10 kr. r. č. — „Orlo“ vychádza vo 12 sošitoch, 4 hárkov silných, dňa posledného každého mesiaca na štvorke.

Tlačou knižtlačiarkeho účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martine.